

Analiza izvora sredstava hrvatskih kreditnih institucija

Bošnjak, Gordana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:302118>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

GORDANA BOŠNJAK

ANALIZA IZVORA SREDSTAVA HRVATSKIH KREDITNIH
INSTITUCIJA

Diplomski rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

GORDANA BOŠNJAK

ANALIZA IZVORA SREDSTAVA HRVATSKIH KREDITNIH
INSTITUCIJA

Diplomski rad

JMBAG: 0303037665

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Menadžment financijskih institucija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Manuel Benazić

Pula, lipanj 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Gordana Bošnjak, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije, smjera financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Gordana Bošnjak dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Analiza izvora sredstava hrvatskih kreditnih institucija, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.
Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj	3
2.1. Pojam i vrste kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj	3
2.2. Regulacija kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj	9
3. Upravljanje izvorima sredstava kreditnih institucija	11
3.1. Politika i čimbenici oblikovanja strukture izvora financiranja	11
3.1.1. Strategija upravljanja aktivom, pasivom i bilancom	14
3.1.2. Politika upravljanja izvorima sredstava kreditnih institucija	16
3.1.3. Rizici u procesu upravljanja izvorima kreditnih institucija	17
3.1.4. Čimbenici oblikovanja financijskog potencijala kreditnih institucija	20
3.2. Upravljanje depozitnim uslugama	21
3.3. Upravljanje nedepozitnom pasivom	25
3.3.1. Kreditni izvori ili zaduživanje kod drugih institucija	26
3.3.2. Vlastiti kapital	27
3.3.3. Obveznice, blagajnički zapisi i certifikati	31
4. Analiza depozitnih i nedepozitnih izvora sredstava hrvatskih kreditnih institucija .	33
4.1. Pasiva kreditnih institucija	33
4.2. Analiza primljenih depozita hrvatskih kreditnih institucija	35
4.3. Obveze po primljenim kreditima	39
4.4. Pasivne kamatne stope banaka	43
5. Zaključak	48
Literatura	50
Popis tablica	53
Popis grafikona	54
Sažetak	55
Summary	56
Popis priloga	57

1. Uvod

U skupini kreditnih institucija, u Hrvatskoj su najvažnije banke. One su nositelji financijskog sektora pa se većina istraživanja ove naravi provodi upravo na njihovom primjeru. Izvori sredstava kreditnih institucija, konkretnije banaka, predstavljaju kompleksnu tematiku, ali i čest objekt istraživanja u ekonomiji i financijskom menadžmentu.

Depozitni i nedepozitni izvori sredstava kreditnih institucija sastoje se od nekoliko pojedinačnih stavki. Na primjeru kreditnih institucija u Hrvatskoj vidjet ćemo da depozitni izvori sredstava imaju osobit značaj, no ne treba umanjiti ni drugu skupinu istih. Kretanje njihovih vrijednosti ovisi o brojnim čimbenicima i trendovima koji obilježavaju suvremeno financijsko tržište, a pri tome se misli na ono nacionalno i međunarodno.

Uslijed nedavnih zbivanja na međunarodnoj, ali i nacionalnoj razini, ovi izvori sredstava bilježe određene oscilacije, a što biva rezultat niza promjena poput posljedica svjetske financijske krize, konverzije kredita iz švicarskih franaka u eure i sličnoga.

Cilj ovoga rada je istražiti problematiku financiranja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj. Pri tome se misli na analizu specifičnosti i elemenata depozitnih i nedepozitnih izvora sredstava, te pojašnjenje svih temeljnih stavki u svezi navedenoga.

Svrha je procijeniti i financijski potencijal kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Rad se sastoji od tri poglavlja, uvoda i zaključka. U prvom poglavlju analizira se pojam kreditnih institucija te se istražuju njihove vrste u Hrvatskoj, kao i način reguliranja njihova poslovanja i financiranja. Sljedeće poglavlje tiče se upravljanja izvorima sredstava kreditnih institucija. U okviru njega istražuju se politika i čimbenici oblikovanja strukture izvora financiranja, upravljanje depozitnim izvorima i nedepozitnom pasivom. Posljednje poglavlje posvećeno je analizi depozitnih i

nedepozitnih izvora sredstava kreditnih institucija u Hrvatskoj. Primarno se daje analiza bilance i izvanbilančnih stavki, a slijedi analiza depozitnih i nedepozitnih izvora sredstava, te kamatnih troškova. U konačnici se daje izračun financijskog potencijala kreditnih institucija u Hrvatskoj.

Za potrebe istraživanja predmetne problematike korištene su neke od najčešćih metoda istraživanja. Pri tome se misli na metodu analize i metodu sinteze, induktivnu i deduktivnu metodu, metodu komparacije, metodu apstrakcije, statističku metodu i metodu deskripcije.

2. Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj

Pojam kreditnih institucija, koji je zamijenio nekadašnji pojam banaka, u Hrvatskoj se počinje koristiti od pristupanja države Europskoj uniji i od prihvaćanja njezine pravne stečevine te usklađivanja zakona. To ne znači da se pojam banaka više ne rabi na ovome prostoru, već podrazumijeva činjenicu da su banke dio kreditnih institucija, uz štedne banke i štedionice.

Kao pojam, kreditne institucije se u hrvatskom zakonodavstvu javljaju već u godinama kandidature države za ulazak u EU, točnije od 2008. godine. U to vrijeme na snagu stupa Zakon o kreditnim institucijama (Narodne novine, 159/2013) koji uređuje predmetnu problematiku i jedno je od središta zanimanja ovoga rada.

U ovom poglavlju daje se opsežniji uvod u temu rada, a obrađuju se neki osnovni pojmovi. To se odnosi na definiranje kreditnih institucija, identificiranje promjena u kontekstu njihova poimanja te ostale specifičnosti.

2.1. Pojam i vrste kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

U današnjici postoji nekoliko različitih definicija pojma kreditnih institucija, koje se svakodnevno rabe u znanosti, ali i javnosti. Među brojnim treba istaknuti definiciju koja se spominje u okviru Zakona o kreditnim institucijama (Narodne novine, 159/2013), a poima ih kao institucije ovoga karaktera, koje imaju sjedište u Hrvatskoj, a posjeduju odobrenje za rad, koje izdaje Hrvatska narodna banka – HNB (Narodne novine, 2018).

S obzirom na način osnivanja, skupina kreditnih institucija odnosi se na banke, štedne banke i stambene štedionice, kao što je već prethodno istaknuto. Jednako tako, svaka od navedenih institucija može biti osnovana od strane domaće ili inozemne fizičke i pravne osoba. U praksi ne postoje ograničenja u svezi broja osnivača, kriterija podjele na domaće i inozemne ili pravne te fizičke osobe, kao niti u svezi udjela pri osnivanju. Iznimno se navodi da stambenu štedionicu, pored

navedenoga, mogu osnovati i banke te društva za osiguranje (Hrvatska narodna banka, 2015).

Prvi korak u pokretanju poslovanja neke od ovih institucija, a nakon samoga osnivanja, je podnošenje zahtjeva Hrvatskoj narodnoj banci za izdavanjem odobrenja za rad. Ono se izdaje za usluge izvršenja bankovnih poslova, ali i za dodatne usluge financijske prirode. Kada se potražuje odobrenje za navedene usluge, tada to mora biti naznačeno u odobrenju izdanom od Hrvatske narodne banke, uz sve specifikacije usluga koje se mogu pružati od strane ovih institucija. Osnovane kreditne institucije nakon toga nastavljaju poslovanje sukladno odredbama spomenutog Zakona o kreditnim institucijama (Narodne novine, 159/2013) o kojem je bilo riječi (Hrvatska narodna banka, 2015).

Nakon dobivanja odobrenja, kreditna institucija ima obvezu započeti s poslovanjem unutar 12 mjeseci. Ukoliko to ne učini ili ako tijekom poslovanja zanemari ispunjavanje uvjeta na osnovu kojih je dobila odobrenje, isto joj se ukida. Jednako vrijedi kada nastupe neki specifični razlozi za pokretanje procesa prisilne likvidacije i slično (Hrvatska narodna banka, 2015).

Važno je istaknuti da bankovne i financijske usluge hrvatskim građanima mogu pružati inozemne institucije koje imaju podružnice u ovoj državi ili to mogu vršiti neposredno. To i nije novina već predstavlja učestalu praksu u današnjici, ne samo u Hrvatskoj već i ostalim državama. Uvjet pri tome jest poštivanje čitavog niza propisa EU od strane te institucije, kao i propisa država članica i ostalih država. Slijedom navedenoga, zaključuje se da inozemna financijska institucija, koja ima podružnicu ili podređeno društvo sa sjedištem u državi EU, može opsluživati klijente uzajamno priznatim uslugama ove prirode, neposrednim putem ili preko podružnica (Narodne novine, 159/2013).

Sve kreditne institucije u Hrvatskoj imaju pravo primati depozite i ostala financijska sredstva s obvezom povrata od javnosti i odobravati kredite (zajmove) za osobni račun (Leko, 2004: 144). Međutim, osnovna razlika između njih i ostalih institucija ove skupine očituje se u mogućnosti zaprimanja novčanih depozita od strane najšire javnosti. Ovo je ujedno jedna od osnovnih karakteristika kreditnih institucija.

Pri analizi procesa osnivanja kreditnih institucija bilo je riječi o pojedinim vrstama istih.

Pri tome se misli na (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5):

- Banke;
- Štedne banke;
- Stambene štedionice.

Prve na popisu kreditnih institucija su banke i njima se pridaje vodeći značaj u ovome radu. One se definiraju kao čimbenici novčanog te kreditnog sustava te poslova koji se uobičajeno nazivaju bankarskim, a pri čijoj provedbi nastaju odnosi u prometu novca i kredita, kao i nenovčanih financijskih oblika (Božina, 2008: 244). Njihova definicija predmet je zanimanja i Zakona o kreditnim institucijama (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5). U okviru njega izdvajaju se tri vodeće vrste usluga koje one pružaju, a misli se na bankovne, financijske te dodatne usluge financijske prirode (Božina, 2008: 244).

Bankovne usluge podrazumijevaju primanje sredstava depozita ili ostalih povratnih sredstva od javnosti, odobravanje kredita na osnovu primljenih sredstava za vlastiti račun te ostvarenje zarade kroz kamatne stope danih kredita (Hrvatska narodna banka, 2015). Odobravanje kredita predstavlja posao ili dvostrani personalizirani proces između banke, kao davatelja kredita, i kreditnog dužnika, kao tražitelja kredita. Riječ je o kompleksnom polju koji zahtijeva visokostručna znanja, složene ekspertize i stalno praćenje te nadzor kredita (Leko, Stojanović, 2006: 240). Upravo oni bankama donose najveću dobit, ali jednako tako predstavljaju najrizičniji posao pa su često loši krediti banaka uzročnici njihova propadanja i zatvaranja.

U segmentu financijskih usluga misli se na sljedeće tri vrste (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5):

- Primanje depozita ili ostalih povratnih sredstava;
- Odobravanje kredita te zajmova, kao i potrošačkih kredita, zajmova, hipotekarnih kredita, ali i financijsko osiguranje komercijalnih poslova;

- *Forfeiting* – izvozno financijsko osiguranje na temelju otkupa s diskontom i bez regresa dugoročnih nedospjelih potraživanja koja su osigurana financijskim instrumentima;
- *Factoring* (otkup potraživanja s ili bez regresa);
- *Leasing*, odnosno financijski najam;
- Davanje jamstava;
- Trgovanje za svoj ili klijentov račun putem korištenja instrumenata tržišta novca, prenosivih vrijednosnica, inozemnih sredstava plaćanja, ročnicama i opcijama, kao i valutnim te kamatnim alatima;
- Platne usluge sukladno specifičnim zakonima;
- Usluge koje su povezane uz kreditiranje (potraživanje podataka, analize, stvaranje informacija o kreditnim sposobnostima);
- Iznajmljivanje sefova;
- Posredovanje u sklapanju poslova na novčanom tržištu;
- Sudjelovanje pri izdavanju instrumenata financijske namjene, kao i pružanja popratnih usluga, shodno zakonu, kojim se uređuje tržište kapitala;
- Upravljanjački i savjetodavni procesi u svezi imovine klijenata;
- Skrbništvo o financijskim instrumentima i ostale povezane usluge;
- Savjetovanje u svezi kapitalne strukture, strategije poslovanja te ostaloga;
- Podrška i pomoć pri poslovnim spajanjima i stjecanju dionica te udjela u društvima;
- Izdavanje elektroničkog novca;
- Investicijske i slične usluge.

Moguće je zaključiti da je segment financijskih usluga banaka vrlo heterogen i kompleksan. Njega, kao i osnovne bankarske usluge nadopunjuju poslovi ostalih usluga u domeni financijskog poslovanja, a misli se na (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5):

- Prodaju osiguranja sukladno pripadajućim propisima;
- Pružanje usluga o upravljanju platnim sustavima sukladno odredbama zakona;
- Ostale usluge koje su uređene zakonima, a odnose se na poslovanje ovih institucija;

- Ostali poslovi koji su sličnih karakteristika osnovnim financijskim uslugama, a istovremeno su navedene u odobrenju za rad, izdanom od strane Hrvatske narodne banke.

Kao što je i na samom početku istaknuto, kreditne institucije smiju obavljati samo one poslove za koje im je izdano odobrenje. Bilo kakvi poslovi koji njime nisu specificirani ne ulaze u domenu dopuštenih poslova i radnji.

„Poslovno područje banke s aspekta aktive imovinske bilance ograničeno je strukturom financijskog potencijala u pasivi, te zakonski propisanim rezervama koje banka drži kod središnje banke, stožerne institucije novčanog sustava (Božina, 2008: 250).“

Štedne banke se na hrvatskom tržištu javljaju nešto kasnije i danas predstavljaju novije kreditne institucije. One se na financijsko tržište uvode prvenstveno zbog stvaranja potrebe za likvidacijom štedno-kreditnih zadruga koje su prije postojale, ali i zbog stvaranja mogućnosti preoblikovanja barem jednog njihovog dijela u kapitalne depozitne institucije ove vrste.

Vodeće usluge koje one pružaju su bankovne usluge, točnije primanje depozita i ostalih sredstava, kao i odobravanje kredita na osnovu istih. One naplatom svojih usluga ostvaruju zaradu, a osnovna razlika između njih i banaka je ta što su štedne institucije ograničene u mogućnostima alokacije svoje imovine za različite uporabe (LeRoy Miller, VanHoose, 1997: 128). Pored ove razlike, ističe se da se one od poslovnih banaka razlikuju po tome što nemaju mogućnost pružanja usluga *factoringa*, *forfeitinga*, *leasinga*, platnog prometa s inozemstvom i različitih usluga uz vrijednosne papire i poslove imovinsko–financijskog restrukturiranja (LeRoy Miller, VanHoose, 1997: 129). U konačnici, one ne smiju poslovati u inozemstvu jer nemaju mogućnost i pravo stvaranja podružnica i predstavništava izvan granica.

Sastavnim dijelom financijskog tržišta Hrvatske 1998. godine postaju i stambene štedionice, kao kreditne institucije specijalizirane za skupljanje štednih depozita koje imaju za cilj financiranje zbrinjavanja stambenog pitanja klijenata, kao što je izgradnja obiteljskih kuća ili stanova, najam stambenog prostora, te kupnje i opremanja

građevinskog zemljišta (Leko, 2004: 176). Njihovi osnivači su banke, a štednja se veže uz domaću valutu (kunu) ili inozemne valute (devize). Ove institucije ostvaruju pravo državne potpore kroz prebiranje štednje iz državnog proračuna, a u Hrvatskoj je od strane HNB-a izdano odobrenje za rad pet stambenih štedionica (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5).

Često se ističe kako su ove kreditne institucije male, u smislu vrijednosti njihove aktive, prikupljenih depozita i ostvarene dobiti. Primjera radi ističe se kako su one, u godini njihove pojave na hrvatskom financijskom tržištu, imale vrijednost ukupne aktive 106,3 milijuna kuna, a 10 godina kasnije, odnosno 2008. godine ta vrijednost iznosila je 6,490 milijardi kuna. Iste godine, vrijednost prikupljenih depozita od strane ovih institucija iznosila je 5,811 milijardi kuna ili 90% ukupne pasive stambenih štedionica. U odnosu na 1998. godinu zabilježen je rast od čak 668 puta (Bošnjak, 2015: 7)

Institucija za elektronički novac izdvojene su iz skupine kreditnih institucija, no obrađuju se u ovome radu zbog njihovih obilježja, funkcija i značaja na predmetnom tržištu. Njihovo poslovanje uređeno je Zakonom o elektroničkom novcu (Narodne novine, 139/2010). Isti ih definira kao pravne osobe koje imaju odobrenje za izdavanje elektroničkog novca. „Elektronički novac je pohranjena novčana vrijednost koja je izdana nakon primitka novčanih sredstava u svrhu izvršavanja platnih transakcija sukladno zakonu koji specificira platni promet i koju prihvaća osobanijeizdavateljotog elektroničkog novca, a koja čini novčano potraživanje prema izdavatelju (Zakon o elektroničnom novcu, Narodne novine, 139/10, čl.2).“

Usluge koje pružaju ove institucije su sljedeće (Zakon o elektroničnom novcu, Narodne novine, 139/10, čl.2):

- Izdavanje elektroničkog novca;
- Platne usluge u svezi izdavanja elektroničkog novca;
- Pružanjejedneiliviše platnih usluga koje nisu povezane s izdavanjem elektroničkog novca;
- Operativne usluge i pomoćne usluge povezane s izdavanjem elektroničkog novca ili pružanjem odobrenih platnih usluga;

- Odobravanje kredita u vezi s pružanjem platnih usluga;
- Upravljanje platnim sustavom u skladu sa zakonom kojim se uređuje platni promet.

Nadzor poslovanja ovih kreditnih usluga vrši HNB, kao što je primjer i kod ostalih institucija. U Hrvatskoj ove institucije predstavljaju telekomi i kartičarske kuće.

2.2. Regulacija kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

Uvjeti poslovanja na dinamičnom financijskom tržištu dodatno intenziviraju, ionako već ozbiljnu, potrebu za kontinuiranim reguliranjem poslovanja kreditnih institucija. Oni postaju izraženiji i sve brojniji s pojavom suvremenoga doba, a koje su obilježili neizvjesnost, tržišni šokovi, sve veći zahtjevi klijenata i ostalih dionika te financijske krize.

Regulacija njihova poslovanja podrazumijeva poduzimanje onih mjera koje za cilj imaju otklanjanje i sprječavanje problema te prijetnji koje mogu uzrokovati ozbiljne gubitke u poslovanju. Pored toga, one doprinose zaštiti banaka od loših namjera klijenata, kao i ostalim kreditnim institucijama. Zaključuje se da je svrha ovoga procesa kontinuirano identificiranje i trajno otklanjanje potencijalno štetnih elemenata koji imaju za posljedicu narušavanje poslovanja kreditnih institucija.

U Republici Hrvatskoj ovaj proces i pripadajuće aktivnosti u nadležnosti su HNB-a. Ova središnja i krovna institucija donosi čitav niz propisa, a koje joj nameće zajednička monetarna politika EU, s ciljem usklađivanja poslovanja ovih institucija u svim državama, ali i smjernica te preporuka izdanih od strane Europskog nadzornog tijela za bankarstvo. Točnije, riječ je o usklađivanju s preporukama i upozorenjima Europskog odbora za sistemske rizike (Novak, 2002: 178).

Važno je reći da HNB kontrolira provedbu mjera nadležne politike (monetarna i devizna) i propisa o deviznom poslovanju, ali i kreditnih odnosa Hrvatske s inozemstvom. Pri provedbi kontrole i nadzora, HNB ima niz ovlasti i odgovornosti. Pri tome se misli na pravo pregleda poslovnih knjiga i ostale dokumentaciju, poduzimanje mjera i sankcija u slučaju nepridržavanja mjerama i propisima

monetarne i devizne politike, procjenu zadovoljenja uvjeta pokretanje rada i nastavak nesmetanog poslovanja kreditnih institucija i slično (Novak, 2002: 178).

Ukoliko HNB putem provedene kontrole ocijeni da nastavak budućeg poslovanja ovih institucija može pogoršati njezino financijsko stanje te ugroziti mogućnost njezina financijskog oporavka, guverner HNB-a može donijeti rješenje o obustavljanju daljnjeg poslovanja, osim isplata na osnovu štednih uloga i računa građana (Novak, 2002, 178). Osim svega navedenoga, ova institucija ima ovlasti u nadzoru poštivanja i pridržavanja svih tehničkih standarda, provedbene i regulatorne prirode, koji su obvezni u kontekstu poslovanja ovih institucija (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5).

Subjekti koji podliježu nadzoru od strane HNB-a su kreditne institucije i njihove podružnice. Konkretno se misli na (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5):

- „Kreditne institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj i njihove podružnice izvan Republike Hrvatske;
- Podružnice kreditnih institucija sa sjedištem u drugoj državi članici koje posluju u Republici Hrvatskoj;
- Podružnice kreditnih institucija sa sjedištem u trećoj zemlji koje posluju u Republici Hrvatskoj;
- Kreditne institucije iz države članice u dijelu poslovanja koje se obavlja neposrednim pružanjem usluge na području Republike Hrvatske.“

Ističe se da HNB ima mogućnost ovlaštenja osoba koje u kontekstu ovoga procesa imaju mogućnost i pravo obavljanja pregleda poslovnog angažmana svih osoba koje su povezane s radom ovih institucija. Nadzor poslovanja ovih institucija mogu obavljati i ostale institucije te nadzorna tijela, sukladno ovlaštenjima zakonskog okvira pripadajućeg poslovanja, što predstavlja zasebnu problematiku u kontekstu ovoga procesa (Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine 159/13, čl. 5).

3. Upravljanje izvorima sredstava kreditnih institucija

U prethodnom poglavlju, pri analizi poslova pojedinih kreditnih institucija, bilo je riječi o tome na koji način, odnosno iz kojih izvora one prikupljaju financijska sredstva. Ovisno o vrsti kreditne institucije, moguće je govoriti o nekoliko poslova, a time i izvora njezinih sredstava.

Pri analizi predmetne problematike, optimalnim se smatra koncentrirati se na izvore sredstava banaka kao vodećih kreditnih institucija generalno, a tako i u Republici Hrvatskoj. Na primjeru istih, ti izvori su različiti, a njihov zbroj određuje financijski potencijal kreditnih institucija. Upravljanje tim izvorima jedan je od vodećih izazova s kojima se kreditne institucije susreću na financijskom tržištu u suvremeno doba. Ujedno je to i jedan od najizazovnijih i najkompleksnijih poslova ovih subjekata, a o uspješnosti njihove izvedbe ovise daljnje poslovanje, konkurentnost i razvoj ovih institucija.

U ovome poglavlju raspravlja se o izvorima financiranja kreditnih institucija, čimbenicima koji utječu na proces upravljanja izvorima sredstava, te o upravljanju depozitnim i nedepozitnim sredstvima kreditnih institucija. Detaljnije o navedenom slijedi u narednom tekstu.

3.1. Politika i čimbenici oblikovanja strukture izvora financiranja

Financijski potencijal kreditnih institucija je sveukupnost njezinih izvora financiranja koje ona preusmjerava u različite vrste plasmana, što je već i istaknuto. U svrhu poslovanja, one prikupljaju sredstva na različite načine, a misli se na vlasničke izvore i zaduživanja, a sva prikupljena sredstva iz izvora vlasnika čine kapital, dok ona ostala predstavljaju obveze (Jović, 1990: 136). U tom kontekstu riječ je o aktivni kreditnih insitucija.

Sredstva se mogu prikupljati kako od domaćih, tako od inozemnih osoba (pravnih i fizičkih), kao što mogu biti vezana uz nacionalnu ili domaću valutu te stranu ili inozemnu. Ovisno o načinu ili obliku pribavljanja, sredstva mogu biti povratna ili nepovratna. Povratna sredstva su ona koja se prikupljaju putem kredita, depozita ili emisijom dužničkih papira, a nepovratna kada je riječ o emisiji dionica. Oblik njihova pribavljanja definira i specificira daljnje obveze kreditnih institucija. Prema tome, na prikupljena sredstva kreditne institucije plaćaju ugovorenu kamatu, a vlasniku istih obvezne su staviti određenu svotu na raspolaganje sukladno ugovornim obvezama. Kod sredstava koja su uplaćena kao ulog, ne plaća se ugovorena cijena, ali je očekivano da zarada ili dividenda treba biti veća od kamata na depozite dugoročnog karaktera (Jurman, 2007; 1377).

Ovaj proces, kao i proces upravljanja sredstvima kreditnih institucija nazivaju se pasivnim poslovima s obzirom da se podrazumijeva pribavljanje istih od ostalih subjekata pa se bilježe na pasivnoj strani bilance i zapravo predstavljaju dug banke. Nekada je proces upravljanja sredstvima kreditnih institucija bio uvelike rutinski i miran proces s obzirom na tadašnje stanje na financijskom tržištu, a danas predstavlja svojevrsan izazov i najkompleksniji proces u njihovu poslovanju (Jurman, 2007: 1377).

Tijekom prve polovice prošloga stoljeća kreditne su institucije percipirale pasivnu stranu bilance fiksnom i imale su za cilj ostvariti optimalnu strukturu sredstava. S obzirom na nedovoljnu razinu razvijenosti tržišta kredita, posudba novca bila je iznimna, a najveći udio sredstava ostvarivao se putem depozita po viđenju koji nisu donosili nikakve kamate. Rastom i razvojem konkurencije na financijskom tržištu te maksimiziranjem kamatnih stopa dolazi do obveze pronalaska novih izvora financiranja kreditnih institucija i kombiniranja depozitnih te nedepozitnih izvora u svrhu podmirenja obveza. Upravo to rezultiralo je pojavnošću novih financijskih instrumenata i ekspanzijom kredita koja postoje i danas (Jurman, 2007: 1377).

Spomenuta zbivanja dovela su do pojavnosti nekoliko strategija za upravljanje izvorima sredstava kreditnih institucija, a one se razmatraju nakon same analize izvora sredstava istih. Njihov pregled daje se u nastavku (Tablica 1.).

Tablica 1. Izvori sredstava kreditnih institucija

Izvori sredstava prema ročnosti	<ul style="list-style-type: none">• Kratkoročni;• Dugoročni.
Izvori sredstava prema vrstama	<ul style="list-style-type: none">• Depozitni izvori - depozit kao ulog novca pravne, ali i fizičke osobe;• Nedepozitni izvori – posudba kredita među bankama;• Kapital i rezerve.
Izvori sredstava prema vlasništvu	<ul style="list-style-type: none">• Tuđi izvori – primljeni depoziti i krediti;• Vlastiti izvori – kapital i oblici pričuva.
Izvori sredstava prema obvezi vraćanja	<ul style="list-style-type: none">• Povratni – krediti i depoziti;• Nepovratni – kapital i pričuve.
Izvori sredstava prema likvidnosti	<ul style="list-style-type: none">• Stabilni izvori sredstava;• Izvori sredstava koji se postupno povlače u slučaju problema;• Izvori sredstava koji se odmah povlače u slučaju problema.

Izvor: Izrada autora prema: Divić, Ž. (2016.) Analiza izvora financiranja banaka u Republici Hrvatskoj. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu. Ekonomski fakultet. Str. 6.

Jasno je kako postoji nekoliko izvora financiranja kreditnih institucija, što njihovo upravljanje čini zahtijevnim i kompleksnim. Pri navedenome, važno je istaknuti da se izvori sredstava evidentiraju u pasivi bilance kreditnih institucija, dok drugi oblici sredstava predstavljaju aktivnu stranu bilance kreditnih institucija (Tablica 2.).

Tablica 2. Bilanca kreditnih institucija

AKTIVA – POTAŽIVANJA	PASIVA – IZVORI
<ul style="list-style-type: none">• Gotovina (novac);• Krediti (svi);• Investicije;• Vlasnička ulaganja;• Ostale stavke.	<ul style="list-style-type: none">• Depoziti;• Nedepozitni izvori ili nedepoziti;• Trajni kapital;• Ostalo.

Izvor: Izrada autora prema: Hrvatska narodna banka (2017.) Konsolidirana bilanca DMFI-ja. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/konsolidirana-bilanca-dmfi>. Datum posjete: 27.02.2018.

Pri upravljanju sredstvima kreditnih institucija moguće je govoriti o nekoliko strategija. Pri tome se misli na strategiju upravljanja aktivom, strategiju upravljanja pasivom, te strategiju upravljanja bilancom. Njihova popularnost i primjenjivost ovisila je o uvjetima na tržištu, trendovima, poslovanju kreditnih institucija i ostalim obilježjima.

3.1.1. Strategija upravljanja aktivom, pasivom i bilancom

Već je bilo riječi o tome kako su imovina i obveze nekada bili sagledani kao nešto zajamčeno i fiksno, što je sasvim drugačiji pogled od onog današnjeg. Tada se smatralo da su komitenti određivali količinu i vrstu depozita kojima kreditne institucije raspolažu, kao i iznos posuđenih sredstava koja se mogu privući. Upravo to naziva se strategijom upravljanja aktivom ili imovinom (Rose, 2005: 208).

U kontekstu ove strategije identificiraju se neka osnovna obilježja, specifičnosti i rizici. Naime, udio kredita u aktivni imovinske bilance kreditnih institucija, kao i njihova struktura prvenstveno ovise o čimbenicima poput razvijenosti financijskog sustava, postojanja nebankovne konkurencije, strukture privrede i potreba tržišta, regulatornog okvira, rizika iz okruženja, veličine kreditne institucije i ostaloga. S obzirom na

prethodno istaknuti značaj kredita u kontekstu ove problematike, ističe se kako upravljanje njima biva u srži kreditnih institucija, a podrazumijeva najuži proces povezan s kontrolom rizika. Pored toga, strukturiranje kredita, to jest aktive, izravno utječe na račun dobiti i gubitka (Leko, Stojanović, 2006: 241).

Na osnovu ove strategije, relativnu količinu depozita za izdavanje čekova, štednih računa i ostalih izvora sredstava kreditnih institucija određivala je isključivo javnost. Imovina ovih institucija bila je područje za donošenje odluka, a ne depoziti i ostala sredstva.

Slijedom navedenoga, moguće je govoriti o tadašnjoj kontroli kreditnih institucija nad alokacijom onih sredstava koja ulaze u njih i nad uvjetima na temelju kojih su se odobravali raspoloživi krediti. Kamate na depozite i nedepozitni izvori bili su strogo regulirani, a što je utjecalo na ograničenu diskreciju u preoblikovanju izvora sredstava (Leko, Stojanović, 2006: 241).

Slijedeća je strategija upravljanja obvezama koja se počinje primjenjivati 60-ih i 70-ih godina prošloga stoljeća. U to vrijeme nastupaju radikalne promjene u ovome sektoru, a neke od vodećih odnosile su se na značajno povećanje kamatnih stopa, povećanje i razvoj konkurencije na financijskom tržištu i sve intenzivnije pritiske o načinu korištenja novih izvora sredstava i kombiniranjem istih. Sve to rezultiralo je strategijom upravljanja imovinom, odnosno aktivom (Leko, Stojanović, 2006: 242).

Ova strategija imala je za cilj stjecanje kontrole nad izvorima sredstava, podjednako i s kontrolom nad svojom imovinom. Pri tome je vodeći instrument za to bila cijena, odnosno kamatne stope i uvjeti koji su se nudili na dane depozite i posuđena sredstva. Na temelju toga određivalo se količinu, miks i željene troškove (Leko, Stojanović, 2006: 242).

Slijedom navedenog, kreditne institucije kod kojih je postojala veća potražnja za kreditima, a nadmašivala je njezina raspoloživa sredstva, bila je suočena s obvezom podizanja pasivne stope na depozite i posudbe u koleraciji s ostalim konkurentima. To je osiguralo prtok sredstava i suprotno (Leko, Stojanović, 2006: 242).

Strategija upravljanja bilancom je pristup koji dominira u današnjici i uvjetima suvremenoga doba te poslovanja u ovome sektoru. Njezino formiranje rezultat je usavršavanja dosadašnjih strategija i otklanjanja nedostataka svake od njih. Moguće je zaključiti da se ona temelji na uravnoteženom pristupu upravljanja imovinom i obvezama, odnosno aktivom i pasivom. Njome se određuje da menadžment banke mora imati pristup kontroli nad imovinom putem kontrole obveza pa je upravljanje imovinom i obvezama konzistentno. Ono što je presudno u tom kontekstu je učinkovita koordinacija u upravljanju imovinom i obvezama važna jer pomaže u maksimiziranju raspona između prihodonosne imovine i troškova obveza banke te kontrole izloženosti riziku (Leko, Stojanović, 2006: 242).

S obzirom da prihodi i rashodi proizlaze sa strane imovine i sa strane obveza, važno je da kreditne institucije razviju politiku maksimizacije povrata i minimizacije troškova usluga. Tradicionalni osvrt na prihod koji se ostvaruje mora proizići iz kredita i investicija stvara prostor mišljenju da ove institucije komercijaliziraju portfolio predmetnih usluga (kredite, plaćanja, štednju, financijske savjete i ostalo) od kojih bi svaki trebao imati određenu cijenu koja će pokriti troškove proizvodnje (Rose, 2005: 209). Pored toga, profitabilnost se može realizirati i putem prihoda od naknada koje nastaju od upravljanja stranom bilancom i putem prihoda ostvarenih upravljanjem kreditima i imovinom.

3.1.2. Politika upravljanja izvorima sredstava kreditnih institucija

Za formiranje i usvajanje optimalne politike upravljanja izvorima sredstava važno je promišljati i brinuti o nekoliko osnovnih kriterija. Pri tome se misli na (Jurić, 213: 363-366):

- Stabilnost i sigurnost;
- Likvidnost;
- Rentabilnost ili profitabilnost;
- Samostalnost.

Navedeni kriteriji odrednice su optimalne politike upravljanja izvorima sredstava kreditnih institucija. Pod sigurnošću se misli da bi ove institucije trebale utvrditi postojanje mogućnosti korištenja financijskog tržišta, kredite ostalih institucija i utjecaj

te mjere monetarne politike. Pri tome se naglasak postavlja na procjenu raspoloživih sredstava, uvjete prikupljanja depozita i korištenje kredita, a prednost se postavlja svakako na vlastite izvore. To je ujedno povezano i s ostalim kriterijima (Divić, 2016: 9).

Likvidnost kao kriterij odnosi se na proces cirkulacije sredstava iz novčanog oblika u potraživanja unaprijed planiranom dinamikom i opsegom. Ponovno se prednost daje vlastitim sredstvima jer ista nemaju povrat (Živko, Kandžija, 2014: 136).

Nadalje, kriterij likvidnosti veže se uz sredstva koja se povlače odmah, u bližoj budućnosti ili neće biti povučena iz institucije. Konačno, rentabilnost dočarava odnos poslovnog rezultata, a presudna je za proces upravljanja, te nadzor i kontrolu. Postoji nekoliko pokazatelja rentabilnosti koji se svakodnevno koriste, a jedna od njih je i rentabilnost vlastitih izvora. S obzirom da on predstavlja odnos dobiti nakon oporezivanja i vlastitih izvora, često se ističe kao najznačajniji (Živko, Kandžija, 2014: 136).

Kriterij samostalnosti određuje obvezu plasiranja depozita na onome području na kojem se isti prikupljaju. Kod slobodne prodaje dionica evidentna je mogućnost promjene vlasničke strukture, a zaštita se ostvaruje izdavanjem obveznica i dionica bez prava upravljanja, zadržanom dobiti i emisijom dionica postojećim vlasnicima (Živko, Kandžija, 2014: 136).

Zaključuje se da pri optimalnoj politici upravljanja izvorima sredstava kreditnih institucija, osobit značaj pa i presudnu ulogu ima orijentacija prema onom tržištu na kojem postoje sigurni izvori koji imaju mogućnost angažmana u bilo koje vrijeme. iznimnu ulogu ima i korištenje onih izvora koji bilježe najmanje oscilacije, iziskuju najmanje troškove, a bivaju prikladni za dugoročna ulaganja. Jedan od prioriteta tih ciljeva trebalo bi biti očuvanje vlasničke strukture i samostalnosti.

3.1.3. Rizici u procesu upravljanja izvorima kreditnih institucija

Najveći izazov u ovome procesu je rizik kamatne stope. On je neizbježan, a ujedno i jedan od najvećih rizika za poslovanje i opstanak ovih institucija na tržištu.

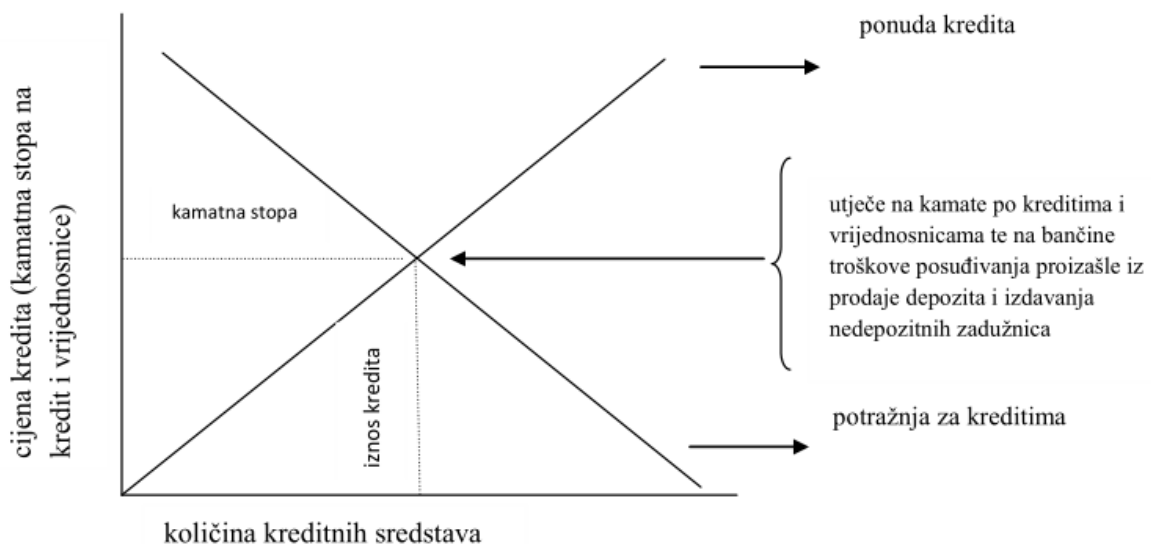
Promjenama kamatnih stopa, uočava se da one utječu izravno na poslovanje kreditnih institucija i najvažniji izvor njihovih prihoda, prihod od kamata na kredite i vrijednosnice. Pored toga, one imaju utjecaj i na najvažniji izvor troškova ili trošak kamata za depozite i ostala ponuđena sredstva (Rose, 2005: 209).

Ove promjene utječu i na ostale aspekte, a misli se na tržišnu vrijednost imovine i obveze banaka, tako da mijenjaju njezinu vrijednost, odnosno vrijednost vlasničkih uloga u nju. Prema tome, zaključuje se da promjene kamatnih stopa utječu na bilancu banke i na njezin račun dobiti i gubitka (Rose, 2005: 209).

Posljedično, kamatne stope predstavljaju izniman problem svakoj kreditnoj instituciji jer ih je nemoguće kontrolirati, što intenzivira neizvjesnost u današnjici. Jednako je i po pitanju predviđanja, kontrole i procjene trendova koji će utjecati na ove promjene. Stoga je vodeći zadatak kreditnih institucija u suvremeno doba prilagoditi se vanjskim čimbenicima koji utječu na navedeno (Rose, 2005: 209).

Način određivanja kamatne stope prikazuje se sljedećim grafikonom (Grafikon 1.).

Grafikon 1. Određivanje kamatne stope

Izvor: Izrada autora prema: Rose, P. S. (2005.) *Menadžment komercijalnih banaka*. Zagreb: Mate d.o.o. str. 210.

Daje se zaključiti kako financijsko tržište određuje kamatne stope svih kredita i vrijednosnica. Pri tome, težnja kamatnih stopa je položaj u kojem su ponuđene i tražene količine kredita izjednačene. S obzirom na činjenicu da kreditne institucije ne mogu predvidjeti promjene na financijskom tržištu, kao ni sve učestalije i brojnije trendove, one za cilj imaju prilagođavanje istima. Pri tome one prihvaćaju cijene kredita, odnosno kamatne stope koje se pojavljuju. Na temelju razine novih kamatnih stopa, formiraju se budući planovi i smjernice razvoja.

U kontekstu rizika kamatnih stopa, moguće je govoriti o dva rizika (Tablica 3.).

Tablica 3. Rizici kamatnih stopa

RIZIK CIJENA	REINVESTICIJSKI RIZIK
<ul style="list-style-type: none"> • Pojavljuje se prilikom rasta tržišnih kamatnih stopa; • Dolazi do pada vrijednosti obveznica na tržištu, ali i kredita promjenjive kamatne stope; • Kreditna institucija može ostvariti gubitke ako proda svoje financijske instrumente u vremenu rasta kamatnih stopa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pojavljuje se u slučaju pada tržišnih kamatnih stopa; • Kreditne institucije bivaju primorane da ulože primljena sredstva u kredite koji su manje profitabilni; • Time se smanjuju budući prihodi.

Izvor: Izrada autora prema: Rose, P. (2005.) Menadžment komercijalnih banaka. Zagreb: Mate d.o.o. str. 2011.

Shodno definiranim vrstama rizika, napominje se kako je za učinkovito i održivo poslovanje te razvoj kreditnih institucija, u praksi presudno pronaći optimalnu strategiju za njihovim učinkovitim upravljanjem. Međutim, u praksi se javljaju i ostale vrste rizika koje, iako nešto slabijeg intenziteta, predstavljaju ozbiljne prijetnje ovim institucijama. Pri tome se misli na sljedeće (Rose, 2005: 212):

- Kreditni rizik - vjerojatnost da će primatelj kredita u nekome roku vratiti davatelju kredita isti, odnosno glavnica i sve dospjele kamate. On se javlja zbog niske razine vlasničkog kapitala u odnosu na aktivu kreditnih institucija. Isti je nedostatan za obranu istih u slučaju rizičnosti većeg broja kredita;

- Valutni rizik - rizik koji se očituje kroz promjene u cijenama valuta;
- Rizik likvidnosti - onaj rizik koji nastaje uslijed neusklađenosti priljeva i odljeva novca, to jest nemogućnosti prodaje financijskih instrumenata u nekom prikladnom razdoblju po prihvatljivoj cijeni. Uslijed njegove pojavnosti, nastaje potreba za posudbom nepredviđenih sredstava po visokom trošku čime se umanjuje konačna dobit, a ponekad i ostvaruje gubitak kreditnih institucija jer nisu u mogućnosti zadovoljiti trenutne potrebe za gotovinom;
- Rizik solventnosti - nastaje kod preuzimanja većeg broja loših kredita ili prilikom pada tržišne vrijednosti značajnog dijela portfolija vrijednosnica kreditnih institucija. On stvara ozbiljne kapitalne gubitke, a nastankom ove situacije može doći do propadanja računa kapitala koji je namijenjen apsorpiranju ovih gubitaka;
- Rizik inflacije - vjerojatnost da će inflacija utjecati na minimiziranje kupovne snage zarada banke, što će utjecati na manji povrat njenim dioničarima.

Pri upravljanju financijskim potencijalom kreditnih institucija važno je razumijeti sve navedene rizike i pokušati ih minimizirati te cjelovito otkloniti. Međutim, osim njih, na ovaj proces izravan utjecaj imaju i brojni čimbenici pa se njihovu istraživanju pristupa s posebnom pažnjom.

3.1.4. Čimbenici oblikovanja financijskog potencijala kreditnih institucija

Na sve izvore sredstava kreditnih institucija djeluje čitavi niz čimbenika. U svakodnevnom poslovanju ovih institucija iste je važno pokušati predvidjeti i kvantificirati. Njihov detaljniji pregled daje se u nastavku (Tablica 4.).

Tablica 4. Čimbenici koji utječu na izvore sredstava kreditnih institucija

Vrsta depozita	Čimbenici
Depoziti stanovništva	<ul style="list-style-type: none">• Primanja – plaće, zarade od kapitala i ostala primanja;• Odluka o korištenju sredstava – uvjeti financijske naravi, kamate, stabilnost interne vrijednosti novca, psihološki uvjeti, sociološki uvjeti, politički uvjeti i ostalo.
Depoziti trgovačkih društava (transakcijski i štedni)	<ul style="list-style-type: none">• Reproductivna sposobnost poduzeća;• Likvidnost;• Opseg poslovanja;• Opća likvidnost gospodarstva;• Opseg platnog prometa.
Depoziti središnje i lokalne države (porezi, doprinosi, carine i slično)	<ul style="list-style-type: none">• Dokapitalizacija – povećanje dioničkog kapitala banaka;• Zaduživanje u inozemstvu.

Izvor: Izrada autora prema: Jović, S. (1990.) Bankarstvo. Beograd: Naučna knjiga.

Vidljivo je da postoje tri skupine ili vrste izvora sredstava, a njih određuje nekoliko čimbenika. Mnoge od njih je vrlo teško predvidjeti, dok je na neke moguće djelomično utjecati. Generalno oni predstavljaju nepredvidivu okolinu kreditnih institucija koja determinira njihov financijski potencijal.

3.2. Upravljanje depozitnim uslugama

Najstariji izvori sredstava kreditnih institucija su depozitni izvori, a oni datiraju u osnovnom obliku još od antičkih vremena. Razvojem bankarstva i financijskih tržišta proporcionalno je utjecao i na razvoj ovih izvora sredstava. Slijedom navedenoga, nekadašnju naknadu za čuvanje dragocjenosti postupno zamjenjuje kamata koja se isplaćuje depozitarima.

Upravo depoziti predstavljaju osnovni izvor sredstava i temelj njihova financijskog potencijala te stabilnosti. Kao takvi, depoziti se definiraju kao novčana sredstva kućanstava, kompanija i vlade na bankovnim računima ili u obliku kredita koji su odobreni na odgovarajućem računu, a predstavljaju obvezu banke prema vlasniku depozita (Divić, 2016). U konačnici, to predstavlja obvezu banaka da po dospijeću vrati depozite klijentima koji su uvećani za ugovorenu kamatu.

Kamatne stope koje su u ponudi kreditnih institucija ovise o nekoliko čimbenika. Prvenstveno se misli na veličinu ponude, izloženost institucije riziku, marketinškoj filozofiji i ciljevima. Kada se istražuje problematika depozita kreditnih institucija, uvijek se ističe multiplikacija istih koja se odražava na ponovljeno cirkuliranje kratkoročnih novčanih sredstava posredstvom bankovnog sustava neke zemlje. To se putem plasmana depozita u kredite koji se bezgotovinskim plaćanjima ponovno pretvaraju u depozite, što za rezultat ima njihovo povećanje. U praksi postoje dvije vrste multiplikacije (Zec, 2012: 9):

- Mikrodepozitna multiplikacija – u procesu sudjeluje jedna banka;
- Makrodepozitna multiplikacija – proces se ostvaruje u ukupnom bankarskom sustavu zemlje.

Mikrodepozitna multiplikacija javlja se onda kada jedna banka raspolaže s dostatnim depozitom u pasivi, pri čemu se jedan dio izdvaja na ime obvezne pričuve, a drugi usmjerava u kredite. Uvjet za realizaciju iste je povrat dijela kreditom plasiranih sredstava u banku putem bezgotovinskog načina plaćanja (Divić, 2016: 11).

Odnos depozita koji se vraća bezgotovinskim plaćanjem i odobrenog kredita naziva se koeficijentom mikrodepozitne multiplikacije, a kreće se od 0 do 1. Kada on iznosi 1 znači da su ove vrijednosti izjednačene, odnosno da je banka primila nove depozite u cjelokupnom iznosu kredita (Divić, 2016: 11).

Makrodepozitna multiplikacija ostvaruje se na istome principu, ali čitavi bankarski sustav tada raspolaže višim depozitima na strani pasive nego što je vrijednost kreditnih angažiranih sredstava u aktivi. Učinkovitost procesa očituje se kroz prikupljanje deponiranih sredstava uz najniže moguće troškove. Pored toga, dostatnost razine depozita za financiranje kredita koji se namjeravaju odobriti sljedeći je pokazatelj učinkovitosti kreditne institucije (Rose, 2005: 387).

Važno je istaknuti kako postoji nekoliko nositelja depozita. Riječ je o klijentima kreditnih institucija, a misli se na (Božina L., 2018):

- Država;
- Trgovačka društva;
- Stanovništvo;
- Ostale bankarske institucije;
- Nebankarske financijske institucije.

Osim ove klasifikacije depozita, prema korisnicima istih, oni se dijele i prema vrsti te vrijednosti, izvorima i ostalim kriterijima. Njihov pregled slijedi u nastavku (Tablica 5.).

Tablica 5. Klasifikacija depozita kreditnih institucija

Kriterij	Vrste depozita
Vrsta i vrijednost	<ul style="list-style-type: none"> • Pravi depoziti – neutralni bankarski poslovi (nakit, zlato i sl.); • Nepravi depoziti – novčani ulozi na računima banke koji vežu obvezu isplate deponentu s kamatom.
Izvori	<ul style="list-style-type: none"> • Primarni (pasivni, pokriveni) - uplata gotovine u korist računa, prijenos depozita s računa, naplata mijenica čekova i ostaloga; • Sekundarni depoziti – odobravanje i stavljanje u tečaj kredita sa svrhom korištenja, otkup plemenitih metala, deviza i ostalih sredstava.
Ročnost	<ul style="list-style-type: none"> • Depozit po viđenju – sva novčana sredstva položena kod banaka kojima deponent može raspolagati bez ograničenja (motivi su opreznosne i likvidonosne prirode), a dostupni su na zahtijev i nose malu kamatu. Drže ih najčešće pojedinci, poduzeća ili država (aktiva). Služe kao prometno i platežno sredstvo, najjeftiniji su, a bankama izuskuju troškove kamata i vođenja računa; • Štedni depoziti – netrantsakcijski depoziti koji čine primarni izvor sredstava banaka. Imaju visoki stupanj likvidnosti i konvertibilnosti u novac, a nalaze se između ostalih dvije vrste depozita po oročenosti. Njihova osnovna namjena je štednja domaćinstava i neprofitnih organizacija. Motivi njihova otvaranja su premijska (štednja u ratama za razdoblje od 1 do 5 godina), zlatna (u zemljama visoke infacije) i rentna štednja (jednokratno i višekratno polaganje depozita radi isplate rente) te štednja za školovanje (privatne škole i fakulteti); • Oročeni depoziti – novčana sredstva deponirana kod banke koja se koriste za namjene i pod uvjetima koji su određeni aktom o deponiranju sredstava. Obično imaju klauzulnu kamatnu stopu, fiksni rok dospijeca, a mogu biti bilo koje veličine dospijeca i prinosa. Ne predstavljaju depozitni novac, a dijele se na depozite na neodređeno vrijeme uz otkazni rok i one na određeno vrijeme. Pored toga, prema namjeni oni mogu biti sa ili bez namjene.

Izvor: Izrada autora prema: Divić, Ž. (2016.) Analiza izvora financiranja banaka u Republici Hrvatskoj. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu. Ekonomski fakultet.

Daje se zaključiti da su depoziti više ili manje ugovorno određeni i specificirani, a na temelju akta između kreditne institucije i klijenta uređeni su svi uvjeti i specifičnosti. U praksi postoji čest slučaj nepridržavanja tih ugovornih obveza, pri čemu nastupaju sankcije i konkretne mjere. Jedan od primjera može biti gubitak kamate, plaćanje naknade za raskid ugovora i slično.

3.3. Upravljanje nedepozitnom pasivom

Nedepozitna sredstva kreditnih institucija imaju također osobit značaj za financijski potencijal ovih institucija. Ona nadopunjuju depozitna sredstva i predstavljaju alternativu istima. Riječ je o dopunskim ili dodatnim resursima koji su presudni za nadopunjavanje financijskog potencijala kreditnih institucija, a u odnosu na depozitne izvore danas bilježe kontinuirani rast.

Današnje financijsko tržište, pored ostaloga, obilježavaju jednostavnost i kratko vrijeme koje je potrebno za zaduživanje i prebacivanje novca. U obzir treba također uzeti i činjenicu da većina nedepozitnih sredstava ne zahtijeva držanje rezervi i smanjuje troškove takvog načina financiranja. Njihov glavni nedostatak je promjenjivost kamatnih stopa.

Banke same određuju značaj i ulogu ovih izvora sredstava, a na to utječu njezina integriranost na depozitnom tržištu te spremnosti da prihvati rizik povećanja zaduženosti. Slijedom navedenog, manje banke su manje sklone navedenom, dok su one veće sklonije ovim izvorima i oslonjenosti na njih. Razlog tome je taj što one imaju mogućnost povoljnijeg pribavljanja sredstava na novčanom tržištu, veće kreditne sposobnosti i mogućnosti da lakše pokrivaju povećani rizik (Divić, 2016; 47).

Na odluku banke o osiguranju dodatnih nedepozitnih izvora sredstava utječu slijedeći faktori (Hadžić, 2013: 169):

- Potražnja bankarskih kredita, koju poduzimaju nebankarski privredni subjekti;
- Odnos kamatnih stopa na financijskom tržištu i mogućnosti prihvatanja povećanja;
- Troškova kreditiranja;
- Povećanje rizika zaduživanja na financijskom tržištu;

- Unaprijed formirani odnosi depozita i nedepozita;
- Dinamika u bilanci banke;
- Opća gospodarska događanja i procjene gospodarskih tokova;
- Osnovni sadržaj monetarno–kreditne politike.

Ovi izvori sredstava formiraju se iz nekoliko kanala ili putem nekoliko instrumenata. Riječ je o kreditnim izvorima, vrijednosnim papirima i kapitalu.

3.3.1. Kreditni izvori ili zaduživanje kod drugih institucija

U kontekstu nedepozitnih izvora kreditnih institucija, oni su zapravo zaduženja kod ostalih financijskih institucija, a misli se na središnju banku ili HNB u Hrvatskoj, domaće i strane poslovne banke, te ostale institucije ovoga sektora.

Zaduživanje banaka kod ostalih banaka jedno je zasebno područje istraživanja u kontekstu ove problematike. Ovim putem banke dolaze do sredstava, odnosno novčanog kapitala za daljnje obavljanje svojih kreditnih poslova. Primarno je potrebno da ona dobije odobrenje od strane središnje banke ili neke druge poslovne banke. Uzroci ovih kredita, koji se u praksi nazivaju međubankarskim su brojni, a misli se na zajedničko financiranje poslova, kreditiranje neke djelatnosti, pomoć nekoj banci u slučaju nelikvidnosti, plasman ostalim institucijama putem tržišta novca i vrijednosnih papira kratkoročnog karaktera, namjensko kreditiranje zbog pokrića dospjelih obveza i slično (Živko, Kandžija, 2014: 154).

Kao i kod drugih kredita, pri odobravanju ove vrste važno je povoditi se načelom likvidnosti i racionalnosti u korištenju odobrenih sredstava. U ovome procesu kreditori imaju za obvezu nadzirati i kontrolirati visinu raspoloživih sredstava za plasman, dinamiku priljeva i odljeva sredstava u bilanci te sigurnost plasmana i povrata sredstava. Riječ je o svojevrsnom procesu upravljanja, a pored ovih karakteristika, međubankarske kredite obilježavaju:

- Reeskont;
- Relombard;
- Ostali međubankarski krediti.

Reeskont je pasivni posao kreditne institucije kojim se eskontiraju mjenice iz osobnog portfelja kod središnje ili neke druge banke. Ovim putem jedan se aktivni posao pretvara u pasivni, a mjenice se prodaju drugoj banci. Time se maksimizira dugovanje institucije uz osiguranje novčanih sredstava za daljnje kreditiranje i osiguranje likvidnosti. Može se reći da je ovo zapravo kratkoročna operacija u bankarskom sektoru ili poslovanju kreditnih institucija s obzirom na mogućnost eskontiranja samo onih mjenica čije dospijeće nije dulje od tri mjeseca od dana reeskonta (Švaljek, 2000: 35).

Relombard je posao pasivnog karaktera, a odnosi se na izvršenje aktivnosti banaka na vrijednosne papire kod ostalih institucija, a na osnovu kojih je odobren lombardni kredit. Sredstva se mogu povlačiti i kroz inozemne kredite, a mogu biti dugoročnog i kratkoročnog karaktera. Kratkoročna sredstva pribavljaju se kroz blagjničke zapise i certifikate o depozitu, a dugoročna putem obveznica i dugoročnih certifikata (Živko, Kandžija, 2003: 123).

Ostali međubankarski krediti podrazumijevaju specifične kredite koji se odobravaju među kreditnim institucijama, a najčešće dolaze između onih banaka koje imaju razvijenu suradnju, posebne u uvjetima rentabilnijeg ulaganja ili likvidnijeg odvijanja poslova (Živko, Kandžija, 2004: 124).

3.3.2. Vlastiti kapital

Vlastiti kapital, neovisno o subjektu ili vrsti institucije, predstavlja najstabilniji element financijskog potencijala. Na primjeru kreditnih institucija, riječ je o obliku nedepozitnih izvora sredstava koji je trajno uložen u nju, a važan je za njezino osnivanje i daljnje uspješno poslovanje (Božina L., 2018).

Može se konstatirati da vlastiti kapital ovih institucija predstavlja temeljni ili osnivački kapital, a on apsorbira gubitke bezvrijednih kredita, loših investicija i pogrešaka menadžmenta. Kao takav podrazumijeva posljednju obranu od općeg rizika, a svrha mu je omogućiti daljnje poslovanje kreditne institucije te osigurati njezinu egzistenciju. Kada su nastali rizici jači ili veći od istoga, nastupa zatvaranje ili likvidacija banke (Jurman, 2007: 1385).

Temeljna funkcija kapitala, odnosno vlastitih financijskih sredstava banaka očituje se kroz osiguranje dostatnog iznosa za pokrivanje neočekivanih gubitaka i osiguranje solventnosti. Pri tome se poštuje načelo o tome da dovoljan iznos kapitala banaka ovisi o rizičnosti njezine imovine. Prema tome, kod manje rizične imovine banke potrebna je manja vrijednost kapitala i obrnuto (Europsko vijeće, 2018).

U praksi, kapital banaka ima tri osnovne funkcije, a to su zaštita deponentata, obrana od gubitaka u poslovanju te regulacija poslovnih procesa. Prema tome, banka osigurava isplatu sredstava svim deponentima u slučaju njezine propasti, pokrivanje gubitaka proizlazi iz osiguranja banke u kriznim razdobljima, a regulacija poslovnih procesa odnosi se na ispunjenje minimalnih standarda i zahtjeva za osnivanje i rad (Europsko vijeće, 2018).

Kapital banaka klasificira se na nekoliko načina, a jedna od klasifikacija razlikuje tri osnovne vrste. Misli se na (Europsko vijeće, 2018):

- „Osnovni kapital – kapital za trajnost poslovanja, koji osigurava nastavak poslovanja i solventnost, a najniža vrijednost naziva se redovnim osnovnim kapitalom;
- Dopunski kapital – kapital koji se rabi u situaciji propadanja banke, a omogućuje isplatu deponentima i vjerovnicima;
- Ukupni kapital – odnosi se na onaj koji se mora održavati, a iznosi najmanje 8% rizikom ponderirane aktive. Kapital najviše razine kvalitete kapitala (redovni osnovni kapital) trebao bi iznositi 4,5% rizikom ponderirane aktive.“

Jamstveni kapital predstavlja cjelokupni iznos izvora sredstava koje je važno osigurati od strane ove institucije za sigurno i stabilno poslovanje, to jest zadovoljenje svih obveza prema vjerovnicima. To je zbroj osnovnog i dopunskog kapitala, koji je umanjen za odbitne stavke (Hrvatska narodna banka, 2011: 1).

Osnovni kapital sačinjen je od uplaćenog kapitala koji je ostvaren izdavanjem dionica, osim kumulativnih povlaštenih, rezerve i zadržane dobiti te rezerve za opće rizike (Hrvatska narodna banka, 2011: 2). Institucija je dužna isti umanjiti za sljedeće stavke (Hrvatska narodna banka, 2011: 2):

1. „Gubitke proteklih godina;
2. Gubitke tekuće godine;
3. Vlastite dionice;
4. Nematerijalnu imovinu;
5. Neotplaćene kredite
6. Ostalo – nerealizirani gubitak, gubitak za zaštitu novčanog toka, gubitak za zaštitu neto ulaganja, dobit na osnovi obveza, kumulativni rashodi, negativne neto revalorizacijske rezerve.“

Osim ovoga kapitala, treba prikazati i strukturu dopunskog kapitala ovih institucija. On se sastoji od uplaćenog kapitala koji je ostvaren izdavanjem dionica, hibridnih i podređenih instrumenata te pozitivnog iznosa kod ispravka vrijednosti i rezerviranja te očekivanog gubitka. S druge strane, umanjuju ga vlastite kumulativne povlaštene dionice, potraživanja i potencijalne obveze te neotplaćeni krediti (Hrvatska narodna banka, 2011: 6). U konačnici, dopunski kapital ne smije prelaziti onaj osnovni, a iznos podređenih instrumenata u njemu 50% vrijednosti osnovnog kapitala (Hrvatska narodna banka, 2011: 16).

Ovime je potvrđeno da kapital kreditnih institucija ima brojne funkcije, ne samo u kontekstu samih institucija već i povezanih subjekata. Time se ujedno implicira iznimna uloga istoga, kao i vodeće mjesto u strukturi izvora financiranja ovih institucija.

U okviru ove problematike, nove i stare kreditne institucije nemaju jednaki tretman. Naime, nove banke imaju veći udio kapitala u pasivi jer još nisu prepoznate od strane potencijalnih klijenata pa im je potrebno i više vremena za stjecanje pasive iz drugih izvora. S druge strane, razvijene kreditne institucije imaju stabilne izvore pa se s vremenom smanjuje udio kapitala u njihovoj pasivi. Zaključuje se da najmanje i najslabije razvijene kreditne institucije imaju za cilj osiguranje većeg omjera kapitala u odnosu na aktivu jer su suočene s većim i ozbiljnijim rizikom od nemogućnosti ispunjenja obveza (Gregurek, Vidaković, 2013: 143).

Uobičajena praksa je da kapital kreditne institucije čini od 5% do 10% ukupnih izvora sredstava (Hrvatska narodna banka, 2017). To je temeljni kapital koji ulažu vlasnici

kreditne institucije prilikom njezina osnivanja. U Republici Hrvatskoj minimalni temeljni kapital ovih institucija iznosi 40 milijuna kuna (Hrvatska narodna banka, 2017). Pri tome, dionice moraju biti na ime te u cijelosti uplaćene u novcu prije upisa osnivanja ili upisa povećanja temeljnog kapitala u sudski registar. One se izdaju u nematerijaliziranom obliku. Banka nema mogućnost stjecanja vlastitih dionica, izuzev slučaja kada su one ponuđene od strane dioničara u sekundarnoj prodaji.

Vlasnik kapitala u banci je banka, a dioničari su vlasnici njezinih dionica. Postoje neki od uvjeta koje vlasnici ili uplaćena sredstva u kapital moraju ispunjavati, a misli se na (Gregurek, Vidaković, 2013: 420):

- Dionički kapital bezuvjetno je nepovratan;
- Dionice koje na burzi kotiraju za vrijeme poslovanja u potpunosti su na raspolaganju za pokriće gubitaka banke;
- Prilikom stečaja ili likvidacije ovih institucija, za podmirenje gubitaka u potpunosti se koristi dionički kapital, kao što je već i istaknuto, ali tek nakon podmirenja obveza vjerovnika.

Specifičnosti u svezi kapitala u Hrvatskoj su uređene Uredbom (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (Filipović, 2014, 8). U praksi se kapitalni fondovi prikupljaju internim i eksternim putem. Interni se odnosi na ostvarene prihode koji su umanjeni za plaćene dividende dioničarima, dok se eksterni odnose na sve oblike tržišno privučenog kapitala u banke.

Interni pristup prikupljanja kapitala ima nekoliko prednosti. Prije svega se navodi kako on nije ovisan o otvorenom tržištu i veže se uz jeftiniji način izvođenja navedenoga. Pored toga, on nije prijeteći postojećim dioničarima, no glavni nedostatak je taj što je u potpunosti oporeziv i što na njega u velikoj mjeri utječu promjenjive kamatne stope, kao i ekonomski uvjeti koje je nemoguće kontrolirati (Filipović, 2014: 8).

Eksterno prikupljanje kapitala je heterogeno, ali visoko rizično. Metode koje se pri tome koriste su (Rose, 2015: 501):

- Prodaja običnih dionica;
- Prodaja povlaštenih dionica;

- Izdavanje kapitalnih zadužnica;
- Prodaja imovine i iznajmljivanje objekata;
- Zamjena dionica za zadužnice.

Najskuplja metoda među navedenima je prodaja običnih dionica. Razlog tome su troškovi koji nastaju prilikom prodaje, ali i rizik zarade. Kod prodaje povlaštenih dionica ističe se da je ona među najskupljim izvorima bankovnog kapitala, ali imaju ozbiljnu prednost koja se očituje kroz veću fleksibilnost i budući kapacitet posuđivanja.

U kontekstu stvaranja dodatne zarade i povećanja kapitala kreditnih institucija svakako treba spomenuti drugorazredna zaduženja i ostale aktivnosti. Prednost ovih zaduženja očituje se kroz privlačenje zarada po dionici (EPS) kada se od posuđenih sredstava zarađuje više nego što iznose njihovi troškovi. Nadalje, kamate na zadužnice imaju mogućnost odbitka od poreza (Rose, 2005: 504).

Sljedeća mogućnost povećanja kapitala je kroz prodaju uredskih prostorija, što predstavlja značajan priljev sredstava. Za daljnje potrebe, kreditne institucije iste unajmljuju od novih vlasnika (Rose, 2005: 504).

Ove institucije imaju nekoliko mogućnosti za povećanje dioničkog kapitala, a jednako tako postoji nekoliko slučajeva u kojima se isti smanjuje. Njegovo povećanje nastupa s izdavanjem dionica narednih misija, odlukom o korištenju neraspoređene dobiti u te svrhe i konverzijom duga u dionice. S druge strane, on se smanjuje povlačenjem ili poništavanjem dionica, njihovom amortizacijom i kada je pokriće gubitaka po godišnjem računu izvršeno na teret dioničkog kapitala (Divić, 2016: 26).

3.3.3. Obveznice, blagajnički zapisi i certifikati

Dužnički vrijednosni papiri definiraju se kao oni prenosivi financijski instrumenti, a čija je svrha potvrde obveze izdavatelja prema investitorima. Oni donose prinose kroz kamate ili diskonte, a odnose se na obveznice, trezorske i blagajničke zapise, komercijalne zapise, certifikate i slično (Hrvatska narodna banka, 2017):

- Obveznica je dužnički vrijednosni papir na temelju kojega se kreditna institucija obvezuje da će izdavatelju izvršiti povrat pozajmljenih sredstava u definiranom roku s utvrđenom kamatom. Isplata se vrši periodično ili se kamata zajedno s glavnicom isplaćuje po dospijeću. Najčešće se iste izdaju za razdoblje od 5 do 10 godina pa se karakteriziraju kao dugoročni vrijednosni papiri. Obveznice mogu glasiti na ime ili na donositelja, a emitentu nalažu isplatu iznosa koji je naznačen, kao i ugovorene kamate. Kada se isplaćuju jednokratno, riječ je o bezkuponskoj obveznici, a u slučaju periodične isplate riječ je o obveznici s kuponima. U prvom je slučaju emitent obavezan izvršiti uplatu ili povrat u jednom navratu na utvrđeni datum, dok u drugom on to vrši parcijalno. Kada umjesto fiksne kamatne stope u toku trajanja dužničkog instrumenta, kamatna stopa fluktuirira s tekućom tržišnom kamatnom stopom, riječ je o obveznicama s fluktuirajućim prinosom. Ipak, najčešće su one s fiksnim prinosom, a obilježava ih kuponska stopa;
- Blagajnički se zapisi definiraju kao kratkoročni vrijednosni papiri koji glase na određeni iznos, a imaju definiran rok dospijeća te kamatnu stopu. Oni obvezuju kreditnu instituciju na isplatu sredstava ugovaratelju, s ugovorenom kamatom u definiranom roku. Taj iznos utvrđen je na temelju izjave upisnika zapisa. Osnovna obilježja ovoga instrumenta su osiguranje prihoda ugovaratelju i sigurnosti, pa se često izdvaja kao nerizični ili nisko rizični izvor sredstava. Uobičajeno dospijeće je od 35 do 182 dana;
- Certifikat o depozitu koji se definira kao prenosivi vrijednosni papir uz pomoću kojega kreditne institucije stječu kratkoročna sredstva s rokom od nekoliko tjedana, kao i dugoročna s rokom od više godina. Oni se izdaju u velikim iznosima ili na osnovu depozita, a rok dospijeća je od 30 dana do 3 mjeseca s fiksnim prinosom, te od 6 do 12 mjeseci s varijabilnom kamatnom stopom. Na financijskom su tržištu vrlo traženi, a njihova kupovina ima prednost koja se očituje u mogućnosti trgovanja prije dospijeća.

Nakon provedene teorijske analize izvora financiranja ovih institucija, slijedi analiza predmetne problematike na teritoriju Hrvatske.

4. Analiza depozitnih i nedepozitnih izvora sredstava hrvatskih kreditnih institucija

Nakon teorijskih saznanja u svezi kreditnih institucija generalno, specifičnosti koje ih određuju te načina financiranja istih, važno je osvrnuti se na predmetnu problematiku u praksi. U ovome poglavlju pristupa se analizi pasive kreditnih institucija, kao i valutno izražene, zatim primljenih depozita, obveza po kreditima i kamatnih stopa .

4.1. Pasiva kreditnih institucija

U nastavku se daje pregled stavki pasive kreditnih institucija u Hrvatskoj (Tablica 6.)

Tablica 6. Pasiva kreditnih institucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna)

	2013	Udio (%)	2014	Udio (%)	2015	Udio (%)	2016	Udio (%)
Kreditni od financijskih institucija	1.066.483	0,3	702.114	0,2	664.405	0,2	1.543.939	0,5
Kratkoročni krediti	974.755	0,3	663.037	0,2	653.187	0,2	540.518	0,2
Dugoročni krediti	91.728	0,0	39.077	0,0	11.218	0,0	1.003.421	0,3
Depoziti	289.164.551	82,8	292.769.635	84,4	300.859.633	85,9	302.668.540	88,4
Transakcijski računi	54.245.057	15,5	67.556.193	19,5	76.631.908	21,9	101.639.786	29,7
Štedni depoziti	22.009.460	6,3	18.049.827	5,2	21.052.560	6,0	19.957.466	5,8
Oročeni depoziti	212.910.034	60,9	207.163.615	59,7	203.175.165	58,0	181.071.288	52,9
Ostali krediti	40.651.751	11,6	36.015.616	10,4	23.754.086	6,8	18.364.718	5,4
Kratkoročni krediti	5.820.886	1,7	5.632.667	1,6	2.109.481	0,6	1.802.753	0,5
Dugoročni krediti	34.830.865	10,0	30.382.949	8,8	21.644.605	6,2	16.561.965	4,8
Izvedeni financijski instrumenti i druge financijske obveze kojima se trguje	1.878.143	0,5	1.180.470	0,3	2.339.223	0,7	2.269.836	0,7
Izdani dužnički vrijednosni papiri	299.931	0,1	299.948	0,1	300.752	0,1	353.638	0,1
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	-	-	-	-	786	0,0	-	-
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	299.931	0,1	299.948	0,1	299.966	0,1	353.638	0,1
Izdani podređeni instrumenti	1.453.450	0,4	2.049.994	0,6	2.723.993	0,8	2.659.333	0,8
Izdani hibridni instrumenti	3.094.285	0,9	2.402.786	0,7	2.281.580	0,7	2.273.626	0,7
Kamate, naknade i ostale obveze	11.724.649	3,4	11.356.050	3,3	17.491.295	5,0	12.203.511	3,6
UKUPNO OBVEZE	349.333.243	100,0	346.776.615	100,0	350.414.969	100,0	342.337.141	100,0
Dionički kapital	34.452.549	61,4	34.245.124	60,9	34.763.293	68,5	34.346.704	61,4
Dobit (gubitak) tekuće godine	507.480	0,9	1.593.508	2,8	4.568.236	9,0	5.098.618	9,1
Zadržana dobit (gubitak)	16.406.382	29,2	16.063.117	28,6	15.756.846	31,0	11.428.593	20,4
Zakonske rezerve	1.116.841	2,0	1.055.001	1,9	1.045.694	2,1	1.044.654	1,9
Statutarne i druge kapitalne rezerve	3.038.881	5,4	2.592.414	4,6	2.881.857	5,7	3.034.169	5,4
Revalorizacijske rezerve	593.202	1,1	776.025	1,4	1.179.049	2,3	972.641	1,7
Dobit (gubitak) prethodne godine	- 20.159	0,0	- 89.149	0,2	- 306.992	0,6	- 5.937	0,0
UKUPNO KAPITAL	56.095.176	100,0	56.236.039	100,0	50.751.510	100,0	55.919.441	100,0
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	405.428.419		403.012.654		401.166.479		398.256.582	

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.

Iz danih podataka moguće je zaključiti kako u promatranom razdoblju obveze kreditnih institucija u Hrvatskoj bilježe oscilacije. U tom smislu, 2014. godine one opadaju, da bi u sljedećoj godini zabilježile rast, a tijekom 2016. godine ponovno opale. Najznačajnije stavke su depoziti u čitavom razdoblju, čiji udio u promatranom razdoblju raste. Pri tome, 2013. godine oni su iznosili nešto više od 82%, da bi na kraju razdoblja dosegli preko 88%. I to posebice oročeni depoziti, nakon njih slijede ostali krediti, koji na početku razdoblja iznose nešto više od 11% i imaju tendenciju opadanja. Prema tome, u 2016. godini oni bilježe tek nešto više od 5%:

Ukupna vrijednost kapitala također oscilira u promatranom razdoblju. Na početku istoga on iznosi 56,1 milijardu kuna, 2014. godine 56,2 milijardi kuna, a 2015. godine 50,8 milijardi kuna te 2016. godine 55,9 milijardi kuna. U okviru istoga, vodeće stavke su dionički kapital koji na početku razdoblja ima udio od 61,4%, kao i na kraju razdoblja. Veći udio zabilježen je 2015. godine i to 68,5%. Osim njega treba

spomenuti i zadržanu dobit (gubitak) s udjelom od 29,2% na početku razdoblja te 20,4% na kraju istoga.

Pored navedenoga, u promatranom razdoblju vidljivo je kako stavka ukupnih obveza i kapitala ima tendenciju smanjenja. Točnije ona se kreće nešto više od 405 milijuna kuna, preko 403 milijarde kuna u 2014. godini, 401 milijardu kuna u 2015. godini pa do nešto više od 398 milijardi kuna u 2016. godini.

U tablici u Prilogu 1. prikazana je pasiva hrvatskih kreditnih institucija i to u kunama, stranim valutama i kunama s valutnom klauzulom. Podaci vrijede za razdoblje od 2013. do 2016. godine. Iz danoga je moguće uvidjeti da ukupne obveze u stranoj valuti tijekom 2013. godine iznose više od domaće valute, to jest 217,6 milijardi kuna, dok kune iznose 112,7 milijardi kuna. Vrijednosti obveza u stranoj valuti u ukupnim obvezama tijekom promatranog razdoblja opadaju u korist ukupnih obveza u domaćoj valuti. Prema tome, u 2016. godini ukupne obveze u stranoj valuti iznose 200,5 milijardi kuna, a u nacionalnoj valuti 125,0 milijardi kuna. Ukupne obveze u kunama vezanim valutnim klauzulama (VK) u promatranom razdoblju imaju tendenciju smanjenja. Točnije, s nešto više od 19 milijuna kuna na početku razdoblja, one opadaju na oko 16,8 milijuna kuna na kraju razdoblja. U ukupnom kapitalu kune imaju 100% udio.

4.2. Analiza primljenih depozita hrvatskih kreditnih institucija

U nastavku slijedi pregled primljenih depozita kreditnih institucija za razdoblje od 2013. do 2016. godine (Tablica 7.).

Tablica 7. Primljeni depoziti kreditnih institucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna)

	2013	Udio (%)	2014	Udio (%)	2015	Udio (%)	2016	Udio (%)
Depoziti transakcijskih računa								
Depoziti državnih jedinica	4.878.953	1,7	5.737.208	2,0	5.946.990	2,0	6.208.901	2,1
Srednja država	2.471.947	0,9	2.764.227	0,9	2.948.917	1,0	2.890.771	1,0
Fondovi socijalne sigurnosti	60.647	0,0	6.320	0,0	85	0,0	5.290	0,0
Lokalna država	2.346.359	0,8	2.966.661	1,0	2.997.988	1,0	3.312.850	1,1
Depoziti finansijskih institucija	3.861.228	1,3	4.302.786	1,5	4.626.609	1,5	6.610.889	2,2
Kreditne institucije	466.292	0,2	649.148	0,2	1.037.524	0,3	858.457	0,2
Novčani fondovi	871.300	0,3	430.569	0,1	554.759	0,2	874.308	0,3
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	298.489	0,1	274.859	0,1	236.067	0,1	780.050	0,3
Drugi finansijski posrednici	887.204	0,3	1.374.610	0,5	1.345.797	0,4	1.336.924	0,4
Pomoćne finansijske institucije	450.792	0,2	1.134.505	0,4	879.472	0,3	1.496.507	0,5
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	887.151	0,3	439.095	0,1	572.990	0,2	1.464.643	0,5
Depoziti javnih nefinansijskih društava	3.212.240	1,1	3.984.536	1,4	3.864.372	1,3	5.726.619	1,9
Depoziti drugih nefinansijskih društava	20.595.307	7,1	22.666.949	7,7	26.058.839	8,7	31.514.528	10,4
Depoziti neprofitnih institucija koje služe kućanstvima	1.487.643	0,5	1.738.516	0,6	2.047.949	0,7	2.331.349	0,8
Depoziti kućanstava	18.240.454	6,3	25.817.250	8,8	31.056.270	10,3	45.463.350	15,0
Depoziti inozemstva	1.989.234	0,7	3.308.950	1,1	3.030.881	1,0	3.784.150	1,3
Inozemne finansijske institucije	1.200.146	0,4	2.106.673	0,7	1.507.988	0,5	1.968.307	0,7
Inozemstvo – ostali sektori	789.088	0,3	1.202.277	0,4	1.522.893	0,5	1.815.843	0,6
Ukupno depoziti na transakcijskim računima	54.245.057	18,8	67.556.193	23,1	76.631.908	25,5	101.639.786	33,6
Štedni depoziti								
Depoziti državnih jedinica	733.949	0,3	949.687	0,3	819.303	0,3	1.101.899	0,4
Srednja država	721.087	0,2	935.475	0,3	804.825	0,3	1.081.569	0,4
Fondovi socijalne sigurnosti	-	-	-	-	-	-	-	-
Lokalna država	12.862	0,0	14.212	0,0	14.478	0,0	20.330	0,0
Depoziti finansijskih institucija	325.684	0,1	685.224	0,2	411.203	0,1	1.254.620	0,4
Kreditne institucije	114.957	0,0	19.293	0,0	28.407	0,0	3.823	0,0
Novčani fondovi	3.435	0,0	53.821	0,0	50.173	0,0	106.360	0,0
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	15.163	0,0	92.074	0,0	84.008	0,0	374.835	0,1
Drugi finansijski posrednici	67.625	0,0	43.651	0,0	56.174	0,0	23.054	0,0
Pomoćne finansijske institucije	49.860	0,0	442.547	0,2	170.225	0,1	836.253	0,2
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	74.644	0,0	33.928	0,0	22.216	0,0	110.295	0,0
Depoziti javnih nefinansijskih društava	322.519	0,1	421.430	0,1	895.740	0,3	1.062.996	0,4
Depoziti drugih nefinansijskih društava	1.740.166	0,6	1.576.403	0,5	2.272.080	0,8	2.443.592	0,8
Depoziti neprofitnih institucija koje služe kućanstvima	93.067	0,0	96.504	0,0	142.408	0,0	150.545	0,0
Depoziti kućanstava	17.511.113	6,1	13.010.960	4,4	14.793.198	4,9	12.005.277	4,0
Depoziti inozemstva	1.282.962	0,4	1.309.620	0,4	1.718.630	0,6	1.918.536	0,6
Inozemne finansijske institucije	693	0,0	1.236	0,0	10.632	0,0	11.410	0,0
Inozemstvo – ostali sektori	1.282.269	0,4	1.308.384	0,4	1.707.998	0,6	1.907.126	0,6
Ukupno štedni depoziti	22.009.460	7,6	18.049.827	6,2	21.052.560	7,0	19.957.466	6,6
Oročeni depoziti								
Depoziti državnih jedinica	1.773.881	0,6	1.832.288	0,6	1.847.068	0,6	2.192.240	0,7
Srednja država	1.495.977	0,5	1.545.422	0,5	1.402.255	0,5	1.775.197	0,6
Fondovi socijalne sigurnosti	9.858	0,0	9.220	0,0	4.113	0,0	3.570	0,0
Lokalna država	268.046	0,1	277.646	0,1	440.700	0,1	413.473	0,1
Depoziti finansijskih institucija	12.596.973	4,4	11.571.339	4,0	10.680.532	3,6	9.399.301	3,1
Kreditne institucije	1.562.364	0,5	1.066.281	0,4	904.491	0,3	983.080	0,3
Novčani fondovi	4.796.037	1,7	3.559.062	1,2	4.247.461	1,4	3.672.741	1,2
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	124.055	0,0	79.278	0,0	345.563	0,0	206.202	0,1
Drugi finansijski posrednici	2.468.643	0,9	2.179.835	0,7	1.256.245	0,4	1.120.763	0,4
Pomoćne finansijske institucije	961.116	0,3	626.050	0,2	615.652	0,2	552.555	0,2
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	2.684.758	0,9	4.080.833	1,4	3.511.120	1,2	2.863.960	0,9
Depoziti javnih nefinansijskih društava	4.625.210	1,6	5.376.236	1,8	6.691.918	2,2	6.764.990	2,2
Depoziti drugih nefinansijskih društava	11.839.521	4,1	9.706.290	3,3	13.320.187	4,4	10.702.622	3,5
Depoziti neprofitnih institucija koje služe kućanstvima	1.586.576	0,5	1.573.066	0,5	1.586.340	0,5	1.390.648	0,5
Depoziti kućanstava	143.617.945	49,7	144.205.413	49,3	141.938.335	47,2	132.050.035	43,6
Depoziti inozemstva	36.869.930	12,8	32.898.983	11,2	27.110.783	9,0	18.571.452	6,1
Inozemne finansijske institucije	28.577.870	9,9	24.651.988	8,4	18.915.855	6,3	9.435.732	3,1
Inozemstvo – ostali sektori	8.292.060	2,9	8.244.995	2,8	8.194.928	2,7	9.135.720	3,0
Ukupno oročeni depoziti	212.910.034	73,6	207.163.615	70,8	203.175.165	67,5	181.071.288	59,8
UKUPNO DEPOZITI	289.164.551	100,0	292.769.636	100,0	300.859.633	100,0	302.668.540	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.

Na temelju danih podataka vidljivo je da ukupna vrijednost depozita na transakcijskim računima u promatranom razdoblju raste. Na početku razdoblja oni iznose nešto više od 54,2 milijarde kuna ili 18,8% u ukupnim depozitima, a na kraju razdoblja 101,6 milijardi kuna ili 33,6% u ukupnim depozitima. Najvažnije stavke pri tome su depoziti drugih nefinancijskih društava koji sudjeluju u njima s više od 7% na početku razdoblja te preko 11% na kraju istoga. Osim njih treba spomenuti i depozite kućanstava, koji bilježe gotovo jednake udjele, to jest nešto više od 6% na početku razdoblja, te čak 15% na kraju istoga, čime premašuju depozite drugih nefinancijskih

društava. Depoziti državnih jedinica na početku razdoblja iznose 1,7% ili nešto više od 4 milijuna kuna. Tijekom promatranog razdoblja oni imaju tendenciju rasta i na kraju razdoblja iznose više od 5 milijuna kuna ili 2,1% u ukupnim depozitima na transakcijskim računima. U strukturi depozita državnih jedinica najveći udio u čitavom razdoblju imaju središnja i lokalna država koje sudjeluju s gotovo jednakim udjelima. Nadalje, depoziti financijskih institucija imaju tendenciju rasta i u ukupnim depozitima na transakcijskim računima sudjeluju s 1,5% na početku razdoblja, odnosno s 2% na kraju istoga. Gotovo sve stavke unutar njih imaju jednake udjele. Depoziti javnih nefinancijskih društava u promatranom razdoblju osciliraju, točnije na početku razdoblja iznose 1,1%, a na kraju razdoblja 1,9%. Depoziti nefinancijskih institucija koje služe kućanstvu kreću se ispod 1% ukupnih depozita na transakcijskim računima, a u promatranom razdoblju bilježe blagi rast. U konačnici, depoziti inozemstva kreću se oko 1%, te bilježe slabije oscilacije u ovome razdoblju.

Štedni depoziti bilježe nešto manje vrijednosti i udjele. Oni se u promatranom razdoblju kreću između 6,2% i 7,6%. Najvažnije stavke u okviru njih su depoziti kućanstava, koji imaju tendenciju opadanja u ovome razdoblju. Na početku istoga iznose 6,1%, a na kraju 4%. Sve ostale stavke imaju udjele ispod 0,6%. Osim ove stavke, sve glavne stavke uglavnom stagniraju ili blago rastu u promatranom razdoblju.

Oročeni depoziti najznačajnija su stavka u kontekstu primljenih depozita kreditnih institucija, što potvrđuju navedene vrijednosti i udjeli istih. Oni u promatranom razdoblju opadaju, pa tako na početku istoga iznose 212,9 milijardi kuna ili 73,6%, a na kraju istoga 181,1 milijardu kuna ili 59,8%. Depoziti državnih jedinica koji imaju tendenciju stagnacije sve do 2016. godine, kada rastu za 0,1%. Središnja država najvažnije je stavka u okviru istih. Depoziti financijskih institucija imaju tendenciju opadanja. Na početku razdoblja iznose 4,4% u ukupnim oročenim depozitima, a na kraju istoga 3,1%. U okviru njih, vodeće stavke su novčani fondovi. Depoziti javnih nefinancijskih institucija u promatranom razdoblju rastu s 1,6% na početku razdoblja na 2,2% na kraju istoga. Depoziti drugih nefinancijskih društava iznose 4,1% na početku razdoblja te u narednim godinama padaju, da bi na kraju razdoblja iznosili 3,5% u ukupno oročenim depozitima. Depoziti neprofitnih institucija koje služe kućanstvima u čitavom razdoblju iznose 0,5% u ukupno oročenim depozitima, dok

depoziti kućanstava iznose visokih 49,7% na početku razdoblja, odnosno 43,6% na kraju. Depoziti inozemstva u ukupno oročenim depozitima sudjeluju s nešto više od 12% na početku razdoblja i 6,1% na kraju istoga, čime je zabilježen značajan pad istih u ovome razdoblju.

Ukupna vrijednost depozita u ovome razdoblju ima tendenciju rasta, što potvrđuje značaj istih u kontekstu izvora sredstava kreditnih institucija u Hrvatskoj, kao što je već i istaknuto. Na početku razdoblja oni se kreću oko 289,2 milijardi kuna, a na kraju oko 302,7 milijardi kuna.

Pregled primljenih depozita hrvatskih kreditnih institucija u kunama, u stranim valutama i kunama s valutnom klauzulom daje se u prilogu (Prilog 2.). Iz njega se može iščitati kako strane valute prevladavaju u oročenim i štednim depozitima. U promatranom razdoblju, a u kontekstu ovih stavki one blježe oscilacije, no dominiraju.

Depoziti državnih jedinica u stranim valutama u promatranom razdoblju uglavnom imaju tendenciju rasta, no nešto konkretniji rast ovih depozita zabilježen je na primjeru financijskih institucija. Pri tome, vodeći značaj imaju kreditne institucije te drugi financijski posrednici. Depoziti javnih nefinancijskih institucija izraženi u stranim valutama uglavnom su stabili, a intenzivniji rast bilježe na kraju promatranog razdoblja. Njihov rast zabilježen je i kod drugih nefinancijskih institucija, kao i kod neprofitnih institucija koje služe kućanstvima, no kod ovih subjekata oni bilježe najmanje vrijednosti. Depoziti u stranim valutama posebice su zastupljeni kod kućanstava. Na početku razdoblja oni iznose 1,9 milijardi kuna, a na kraju razdoblja čak 19,7 milijardi kuna. U konačnici, zabilježen je i rast depozita u stranim valutama na primjeru inozemstva. U konačnici, ukupni depoziti u stranim valutama u čitavom razdoblju imaju tendenciju rasta. Na početku istoga iznose 9,2 milijarde kuna, a na kraju preko 35 milijardi kuna.

Štedni depoziti u stranim valutama u promatranom razdoblju imaju tendenciju smanjenja. Na početku istoga iznose 19,2 milijarde kuna, a na kraju istoga 17,4 milijarde kuna. U okviru njih, vodeće stavke su depoziti kućanstava koji osciliraju u čitavom razdoblju, no kreću se između 10 i 15 milijardi kuna, a slijede depoziti inozemstva koji u ovome razdoblju rastu, a iznose nešto manje od 2 milijarde kuna,

kao i depoziti drugih nefinancijskih institucija. Depoziti državnih jedinica u stranim valutama imaju tendenciju rasta, izuzev 2015. godine, kao i depoziti financijskih institucija, koji poseban rast bilježe na kraju promatranog razdoblja. Ostale stavke u okviru štednih depozita imaju jednaku tendenciju kretanja, to jest osciliranja u ovome razdoblju, a iznose ispod 1 milijardu kuna.

Oročeni depoziti u stranim valutama bilježe najveće vrijednosti, točnije oko 160 milijardi kuna tijekom ovoga razdoblja, izuzev 2016. godine kada opadaju na 135 milijarde kune. Oročeni depoziti u stranim valutama središnje države imaju tendenciju rasta, izuzev 2015. godine. Oni se kreću između 400 i 760 milijuna kuna, dok depoziti financijskih institucija iznose između 3,4 i 4,5 milijardi kuna i uglavnom opadaju u ovome razdoblju. Oročeni depoziti javnih nefinancijskih društava kao i oročeni depoziti drugih financijskih društava imaju tendenciju rasta u ovome razdoblju, dok depoziti drugih nefinancijskih institucija koje služe kućanstvima uglavnom bivaju stabilni i kreću se oko 500 milijuna kuna. Najveće vrijednosti bilježe oročeni depoziti kućanstava koji su izraženi u stranoj valuti, a kreću se oko 114 milijardi kuna. Depoziti inozemstva u promatranom razdoblju blago opadaju, a iznose preko 100 milijardi kuna.

Oročeni depoziti rastu u čitavom razdoblju. Sve stavke imaju tendenciju opadanja, osim depozita središnje države i depozita javnih nefinancijskih društava.

4.3. Obveze po primljenim kreditima

U nastavku slijedi analiza obveza po primljenim kreditima hrvatskih kreditnih institucija (Tablica 8.).

Tablica 8. Obveze po primljenim kreditima kreditnih institucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna)

	2013	Udio (%)	2014	Udio (%)	2015	Udio (%)	2016	Udio (%)
Kreditni od državnih jedinica	14.219.113	34,1	13.975.539	38,1	12.344.127	50,6	11.504.297	57,8
Središnja država	14.219.113	34,1	13.975.539	38,1	12.344.127	50,6	11.504.297	57,8
Fondovi socijalne sigurnosti	-	-	-	-	-	-	-	-
Lokalna država	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreditni od financijskih institucija	1.066.483	2,6	702.113	1,9	664.407	2,7	1.543.939	7,8
Prekonočni krediti	45.000	0,1	22.000	0,1	75.000	0,3	138.500	0,7
Središnja banka	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreditne institucije	45.000	0,1	22.000	0,1	75.000	0,3	138.500	0,7
Novčani fondovi	-	-	-	-	-	-	-	-
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	-	-	-	-	-	-	-	-
Drugi financijski posrednici	-	-	-	-	-	-	-	-
Pomoćne financijske institucije	-	-	-	-	-	-	-	-
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostali kreditni od financijskih institucija	1.021.483	2,4	680.113	1,9	589.407	2,4	1.405.439	7,1
Središnja banka	11.317	0,0	10.964	0,0	168.453	0,7	1.113.084	5,6
Kreditne institucije	929.870	2,2	599.707	1,6	303.510	1,2	253.962	1,3
Novčani fondovi	17.228	0,0	41.852	0,1	52.371	0,2	35.256	0,2
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	-	-	-	-	2.800	0,0	2.800	0,0
Drugi financijski posrednici	1.675	0,0	1.158	0,0	766	0,0	337	0,0
Pomoćne financijske institucije	61.393	0,1	26.432	0,1	61.507	0,3	-	-
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreditni od nefinancijskih društava	317.038	0,8	723.068	2,0	896.948	3,7	1.130.672	5,7
Javna nefinancijska društva	-	-	-	-	-	-	-	-
Druga nefinancijska društva	317.038	0,8	723.068	2,0	896.948	3,7	1.130.672	5,7
Kreditni od inozemstva	26.115.599	62,6	21.317.008	58,1	10.513.011	43,1	5.729.749	28,8
Inozemne financijske institucije	25.810.066	61,9	21.316.980	58,1	10.512.983	43,1	5.729.721	28,8
Inozemstvo – ostali sektori	305.533	0,7	28	0,0	28	0,0	28	0,0
Ukupno krediti	41.718.233	100,0	36.717.729	100,0	24.418.491	100,0	19.908.657	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.

Ukupna vrijednost primljenih kredita u ovome promatranome razdoblju ima tendenciju opadanja. Vidljivo je kako vrijednosti istih na početku razdoblja prelaze 41,7 milijardi kuna, a zatim opadaju na 36,7 milijardi kuna, odnosno 24,4 milijarde kuna, te na kraju razdoblja iznose 19,9 milijardi kuna. Prema tome, njihov značaj u okviru ove problematike opada. To jest potvrđuje se kako su u promatranom razdoblju kreditne institucije u Hrvatskoj sve manje kreditno opterećene i ovisne o ovim izvorima financijskih sredstava.

U kontekstu istih, vodeće stavke u promatranom razdoblju su krediti od inozemstva i krediti od državnih jedinica. Pri tome, krediti iz inozemstva sudjeluju sa 62,6% na početku razdoblja i sa 28,8% na kraju istoga. Krediti od državnih jedinica na početku razdoblja bilježe nešto više od 34%, a na kraju razdoblja gotovo 58%. Prema tome, imaju tendenciju rasta, to jest postaju sve važniji izvori financiranja kreditnih institucija u okviru ovih izvora sredstava.

Kreditni od financijskih institucija bilježe oscilacije, no uglavnom rastu. Na početku razdoblja iznose nešto više od 1%, a na kraju čak više od 7%. Vrlo slično kretanje bilježe i krediti od ostalih financijskih institucija s vrlo sličnim udjelima.

Obveze po kreditima kreditnih institucija prikazanih prema valutama daju se u prilogu (Prilog 3.), a podaci ukazuju na dominaciju kune u čitavom razdoblju, nad inozemnom valutom. Obveze izražene u stranim valutama u pojedinim stavkama bilježe uglavnom pad. To jest gube na zastupljenosti, a ozbiljniji pad zabilježen je tijekom 2014. godine. U sljedećim godinama sve stavke bilježe blagi rast ili oporavak, no i dalje se kreću za gotovo 50% niže vrijednosti od one s početka razdoblja. Najveće vrijednosti obveza po kreditima zabilježene su na primjeru financijskih institucija, no i one u promatranom razdoblju, kao što je istaknuto, imaju tendenciju opadanja.

U promatranom razdoblju krediti od državnih jedinica opadaju. Tijekom 2013. godine oni iznose 14,2 milijardi kuna, tijekom 2014. godine 13,9 milijardi kuna, tijekom 2015. godine 12,3 milijarde kuna, a tijekom 2016. godine 11,5 milijardi kuna. Pri tome je zapravo riječ o kreditima središnje države. Krediti od financijskih institucija u promatranom razdoblju osciliraju. U 2014. i 2015. godini zabilježen je njihov pad, a u 2016. godini rast, kada iznose 1,5 milijardi kuna. Ostali krediti od financijskih institucija imaju jednaku tendenciju kretanja kao i prethodna stavka. U 2016. godini oni iznose 1,4 milijarde kuna, a najznačajnija stavka su središnja država i kreditne institucije. Krediti od nefinancijskih institucija imaju tendenciju rasta u čitavom razdoblju. S nešto više od 317 milijuna kuna na početku razdoblja u 2013. godini dosežu do 1,1 milijardu kuna na kraju razdoblja u 2016. godini. Krediti od inozemstva bilježe pad, kao i ukupna vrijednost kredita.

Valutna struktura obveza u kontekstu kune s valutnom klauzulom prikazana je u nastavku (Tablica 9.).

Tablica 9. Valutna struktura obveza hrvatskih kreditnih institucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna–kune s valutnom klauzulom)

	2013	Udio (%)	2014	Udio (%)	2015	Udio (%)	2016	Udio (%)
1. EUR	17.981.033	94,1	17.358.776	93,8	15.309.014	99,1	16.711.477	99,4
2. AUD	-	-	-	-	-	-	-	-
3. CAD	-	-	-	-	-	-	-	-
4. CZK	-	-	-	-	-	-	-	-
5. DKK	-	-	-	-	-	-	-	-
6. HUF	-	-	-	-	-	-	-	-
7. JPY	-	-	-	-	-	-	-	-
8. NOK	-	-	-	-	-	-	-	-
9. SEK	-	-	-	-	-	-	-	-
10. CHF	1.081.150	5,7	1.095.073	5,9	100.586	0,7	77.245	0,5
11. GBP	-	-	-	-	-	-	1	0,0
12. USD	55.997	0,3	53.459	0,3	40.329	0,3	29.570	0,2
13. PLN	-	-	-	-	-	-	-	-
14. Ostale valute	-	-	-	-	-	-	-	-
UKUPNO	19.118.180	100,0	18.507.306	100,0	15.449.929	100,0	16.818.292	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.

Kune vezane valutnim klauzulama uz euro na početku razdoblja iznose 94,1%, a na kraju razdoblja 99,%. Prema tome, potvrđuje se popularnost ove valute u obvezama kreditnih institucija u Hrvatskoj. Kune vezane klauzulama uz švicarske franke imaju udio od 5,7% na početku razdoblja i tek 0,5% na kraju istoga. Blaža tendencija opadanja zabilježena je kod kuna vezanih valutnim klauzulama uz američki dolar. Njihov udio je značajno manji i iznosi 0,3%, odnosno 0,2% na kraju razdoblja.

U nastavku slijedi pregled valutne strukture obveza u stranim valutama (Tablica 10.).

Tablica 10. Valutna struktura obveza hrvatskih kreditnih institucija u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna u stranoj valuti)

	2013	Udio (%)	2014	Udio (%)	2015	Udio (%)	2016	Udio (%)
1. EUR	185.328.060	85,2	185.236.422	85,5	181.312.949	89,1	178.044.101	88,8
2. AUD	1.259.261	0,6	1.275.033	0,6	1.205.602	0,6	1.145.945	0,6
3. CAD	632.964	0,3	642.915	0,3	621.151	0,3	611.515	0,3
4. CZK	12.681	0,0	41.870	0,0	35.393	0,0	7.533	0,0
5. DKK	16.571	0,0	17.911	0,0	36.921	0,0	25.663	0,0
6. HUF	4.507	0,0	6.932	0,0	4.801	0,0	9.737	0,0
7. JPY	25.832	0,0	88.633	0,0	60.553	0,0	60.577	0,0
8. NOK	231.344	0,1	185.832	0,1	266.066	0,1	230.445	0,1
9. SEK	86.541	0,0	88.682	0,0	97.447	0,0	111.149	0,1
10. CHF	16.842.298	7,7	14.359.732	6,6	3.807.187	1,9	3.336.410	1,7
11. GBP	503.881	0,2	536.584	0,2	570.532	0,3	725.714	0,4
12. USD	12.460.591	5,7	14.117.893	6,5	15.497.657	7,6	16.073.768	8,0
13. PLN	2.493	0,0	5.039	0,0	5.555	0,0	9.286	0,0
14. Ostale valute	145.702	0,1	66.973	0,0	29.283	0,0	85.277	0,0
UKUPNO	217.552.728	100,0	216.670.454	100,0	203.551.097	100,0	200.477.121	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.

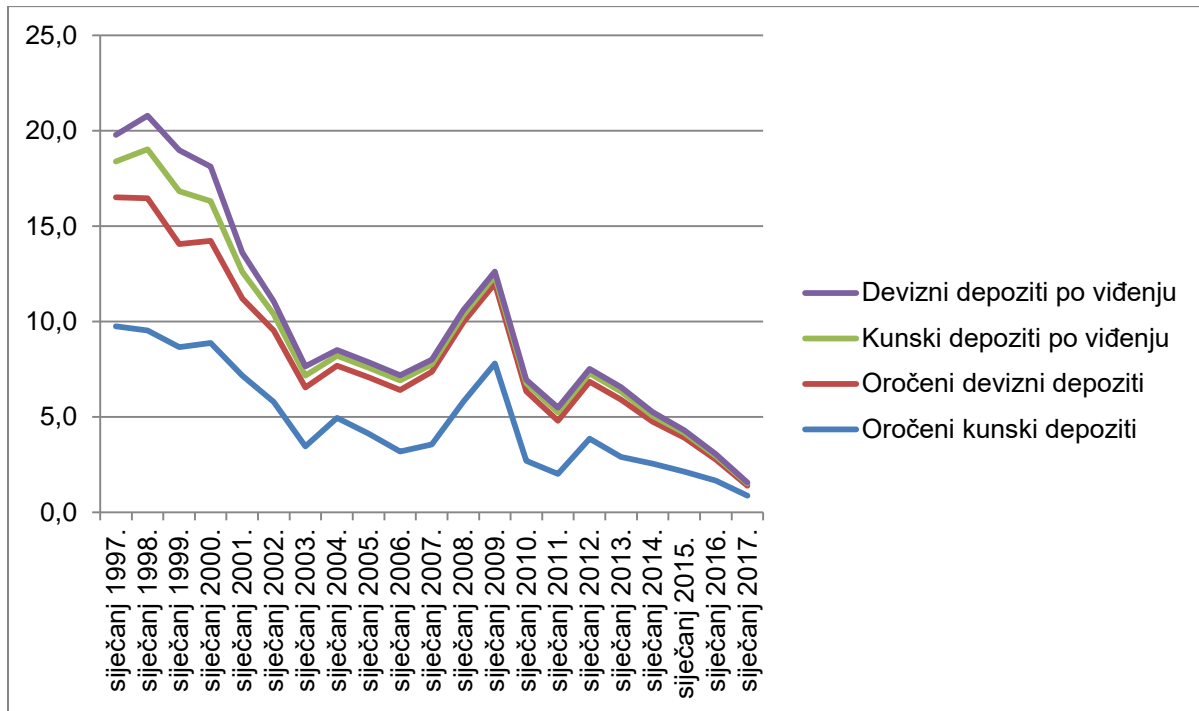
Iz prikazanog se ponovno potvrđuje prevlast eura kao inozemne valute koja dominira u valutnoj strukturi obveza ovih institucija u promatranom razdoblju. Njegov udio kreće se između 85,2% i 88,8%. Slijedi švicarski franak s udjelom između 1,7% i 7,7%, te američki dolar s udjelom između 5,0% i 7,7%. Treba istaknuti kako udjeli eura i američkog dolara rastu, dok švicarski franak bilježi iznimno manju zastupljenost i popularnost u kontekstu navedenoga.

Sukladno podacima iz prethodne tablice daje se uočiti kako kune vezane valutnim klauzulama uz euro u promatranom razdoblju imaju jednaku tendenciju kretanja kao i ukupne obveze kreditnih institucija u eurima. Također, jednako kretanje prisutno je i kod kuna vezanih valutnom klauzulom uz švicarske franke te ukupne obveze izražene u švicarskim francima. Na primjeru kuna vezanih valutnom klauzulom uz američki dolar i ukupnim obvezama izraženim u ovoj valuti uočava se obrnuti smjer kretanja.

4.4. Pasivne kamatne stope banaka

Analizom pasivnih kamatnih stopa predmetna se problematika zaokružuje u smislenu cjelinu rada. Riječ je o onim kamatnim stopama koje banke plaćaju na prikupljena sredstva i koje predstavljaju za njih trošak. Kada rastu, trošak je veći i obrnuto. Vrijednosti kamatnih stopa banaka prikazuju se u nastavku (Grafikon 2.).

Grafikon 2. Prosječne pasivne kamatne stope banaka u razdoblju od 1997. do 2017. godine (u postocima)

Izvor: Izrada autora prema: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>. Datum posjete: 17.04.2018.

Vidljivo je da u promatranom razdoblju najveće vrijednosti ima kamatna stopa na devizne depozite po viđenju, a slijedi kamatna stopa na kunski depozit po viđenju, kamatna stopa na oročeni devizni depozit, te u konačnici kamatna stopa na oročeni kunski depoziti. Kamatne stope u promatranom razdoblju imaju jednaku tendenciju kretanja. Generalno je zabilježen njihov pad do 2003. godine, nakon čega blago rastu, te ponovno opadaju od 2005. godine. Ponovni rast zabilježen je oko 2007. godine do 2009. godine. Od 2013. godine do kraja razdoblja iste imaju tendenciju smanjenja.

Kamate na oročene kunske depozite od 1997. godine do danas, odnosno u proteklih nekoliko godina bilježe značajnije oscilacije. Ono što je moguće potvrditi je da imaju tendenciju opadanja. Tijekom 1997. godine iznosile su između 8,6% i 10,3%, a tijekom 2017. godine između 0,9% i 1,1%.

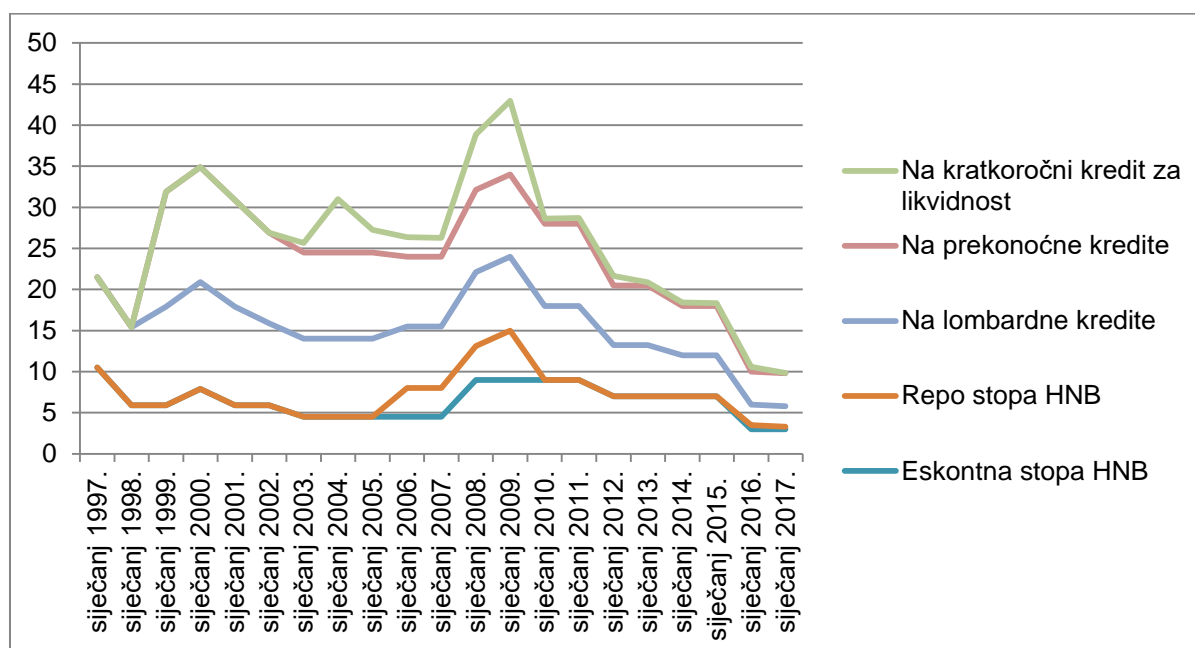
Kamate na oročene devizne depozite također imaju tendenciju smanjenja. Na početku razdoblja to jest tijekom 1997. godine ove kamate iznose između 5,7% i 6,8%, a na kraju razdoblja u 2017. godini ispod 0,5%.

Kamate na kunske depozite po viđenju imaju najniže vrijednosti. U prvim godinama kreću se uglavnom do 3%, a na kraju razdoblja iznose 0,1%. S druge strane, kamate na devizne depozite po viđenju imaju nešto manje vrijednosti od prethodnih i sličnu tendenciju kretanja.

Troškovi gore navedenih izvora imaju trend pada. Jedini je porast vidljiv tijekom krize, što je logično obzirom na to da je zbog manjka sredstava tijekom krize došlo do porasta cijene sredstava, odnosno kamatne stope.

U nastavku slijedi prikaz pasivnih kamatnih stopa na kratkoročne kredite za likvidnost, prekonoćne i lombardne kredite, te repo i eskontne stopa Hrvatske narodne banke (Grafikon 3).

Grafikon 3. Kamatne stope HNB-a u razdoblju od 1997. do 2017. godine (u postocima)

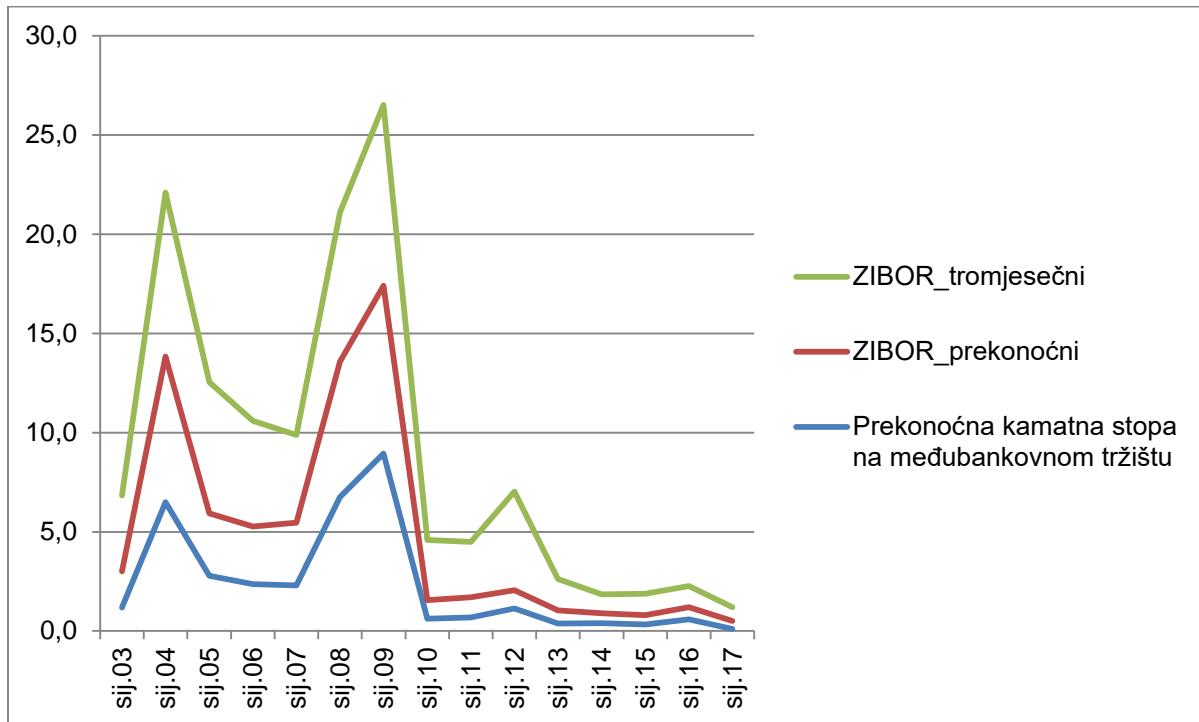

Izvor: Izrada autora prema: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>. Datum posjete: 17.04.2018.

Eskontna stopa HNB-a veća je u prvim godinama ovoga razdoblja i iznosi između 4,5% i 6,5%, a na kraju razdoblja 3,0%. Na njezino povećanje, kao i povećanje kamatnih stopa ostalih stavki negativno je utjecalo zbivanje na međunarodnom financijskom tržištu u vremenu pojave i ekspanzije svjetske financijske krize. U tom smislu, eskontna stopa doseže čak 9,0% u razdoblju od 2008. i 2009. godine. Kamatna stopa na repo kredite ima značajnije oscilacije. Uglavnom bilježi značajno veće vrijednosti u početku razdoblja, kao i razdoblju spomenute krize, a na kraju istoga opada na najniže vrijednosti, odnosno 2,5%. Jednaku tendenciju imaju i kamatne stope na kratkoročne kredite. Vrijednost ovih kamata na kraju razdoblja je 4,0% i moguće je potvrditi kako je riječ o najnižoj vrijednosti u kontekstu čitavog razdoblja. Kao i na prethodnom grafikonu, vidljivo je da ove kamatne stope imaju vrlo slična kretanja. Vidljivo je, i na ovom i na prethodnom grafikonu, kako pasivne kamatne stope opadaju od 2009. godine na dalje, uz manje oscilacije. Na to su utjecala negativna zbivanja uslijed pojave i ekspanzije svjetske financijske krize. One ukazuju da troškovi banaka u tom razdoblju imaju tendenciju smanjenja, a time se manje vrijednosti isplaćuju štedišama.

U konačnici, daje se prikaz prosječnih međubankovnih kamatnih stopa. Riječ je o kamatnim stopama koje banke plaćaju na izvore sredstava na međubankovnom tržištu novca. Veća kamata ukazuje na veći trošak, odnosno kada banka posuđuje novac od neke druge banke po većoj kamatnoj stopi, to zapravo za nju znači veći trošak. Važno je istaknuti kako se banke više ne oslanjaju u značajnoj mjeri na međubankovno financiranje, kao što su to nekada činile. Naime, one se danas financiraju iz izvora koji nisu u sklopu međubankovnog tržišta ili neosiguranog tržišta, a to se posebice daje potvrditi prikazom njihova kretanja u narednom grafikonu (Grafikon 4.).

Grafikon 4. Prosječne međubankovne kamatne stope u razdoblju od 2003. do 2017. godine (u postocima)

Izvor: Izrada autora prema: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>. Datum posjete: 17.04.2018.

Iz podataka se može zaključiti da prikazane kamatne stope bilježe značajnije oscilacije. Najveće vrijednosti imaju tijekom 2004. i 2009. godine, a najniže u posljednjim godinama promatranog razdoblja.

Niska kamatna stopa na međubankovnom tržištu ukazuje da kreditne institucije zapravo obiluju likvidnošću, što je i slučaj u posljednjim godinama nakon smirivanja inicijalnog šoka krize. U suštini sva su kretanja kamatnih stopa podosta slična. Imaju tendenciju pada pri čemu se značajnije oscilacije u vidu porasta uočavaju tijekom kriznog razdoblja.

5. Zaključak

Izvori sredstava kreditnih institucija razmatraju se kroz dvije osnovne skupine, a riječ je o depozitnim i nedepozitnim izvorima. Strukturu pasive pri tome čine depoziti, ali i kapital, primljeni krediti i emitirani dužnički vrijednosni papiri. Provedenom analizom izvora financijskih sredstava kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj ukazuje se na brojne činjenice i zaključke u svezi financiranja bankarskog sektora.

Od 2014. do 2016. godine obveze kreditnih institucija u Hrvatskoj bilježe oscilacije. Najznačajnije stavke su depoziti, čiji udio raste. Godine 2013. oni su iznosili nešto više od 82%, da bi na kraju razdoblja dostigli više od 88%. Posebno se izdvajaju oročeni depoziti, a nakon njih slijede ostali krediti.

Ukupna vrijednost kapitala također oscilira u promatranom razdoblju. U okviru njega, vodeće stavke su dionički kapital koji na početku i na kraju razdoblja ima udio od 61,4%. Osim njega treba spomenuti zadržanu dobit s udjelom od 29,2% na početku razdoblja te 20,4% na kraju.

Stavka ukupnih obveza i kapitala ima tendenciju smanjenja i kreće se nešto više od 405 milijuna kuna, preko 403 milijarde kuna u 2014. godini, 401 milijardu kuna u 2015. godini pa do nešto više od 398 milijardi kuna u 2016. godini.

Analizom primljenih depozita hrvatskih kreditnih institucija vidljivo je da ukupna vrijednost depozita na transakcijskim računima u razdoblju od 2013. do 2016. godine raste. Na početku razdoblja oni iznose nešto više od 54,2 milijarde kuna ili 18,8% u ukupnim depozitima, a na kraju razdoblja 101,6 milijardi kuna ili 33,6% u ukupnim depozitima. Najvažnije stavke pri tome su depoziti drugih nefinancijskih društava koji sudjeluju u njima s više od 7% na početku razdoblja te preko 11% na kraju istoga.

Štedni depoziti bilježe nešto manje vrijednosti i udjele. Oni se u promatranom razdoblju kreću između 6,2% i 7,6%. Najvažnije stavke u okviru njih su depoziti kućanstava, koji imaju tendenciju opadanja u ovome razdoblju.

Oročeni depoziti najznačajnija su stavka u kontekstu primljenih depozita kreditnih institucija, što potvrđuju navedene vrijednosti i udjeli istih. Oni u promatranom razdoblju opadaju, pa tako na početku istoga iznose 212,9 milijardi kuna ili 73,6%, a na kraju istoga 181,1 milijardu kuna ili 59,8%.

Ukupna vrijednost primljenih kredita u razdoblju od 2013. do 2016. godine ima tendenciju opadanja. Na početku razdoblja vrijednosti prelaze 41,7 milijardi kuna da bi na kraju razdoblja iznosile 19,9 milijardi kuna. Vodeće stavke su krediti od inozemstva koji sudjeluju sa 62,6% na početku razdoblja te 28,8% na kraju istoga, te krediti od državnih jedinica koji bilježe nešto više od 34% na početku razdoblja, a na kraju razdoblja gotovo 58%. Imaju tendenciju rasta i postaju sve važniji izvor financiranja kreditnih institucija u okviru ovih izvora sredstava.

Kreditne institucije u promatranom razdoblju u Hrvatskoj sve manje su kreditno opterećene i ovisne o izvorima financijskih institucija.

Prosječne međubankovne kamatne stope, odnosno kamatne stope koje banke plaćaju na izvore sredstava na međubankovnom tržištu novca u razdoblju od 1997. do 2017. bilježe značajnije oscilacije. Najveće vrijednosti imaju 2004. i 2009. godine, a najniže u posljednji godinama promatranog razdoblja.

Niska kamatna stopa na međubankovnom tržištu ukazuje da kreditne institucije zapravo obiluju likvidnošću, što je i slučaj u posljednjim godinama nakon smirivanja inicijalnog šoka krize. U suštini sva su kretanja kamatnih stopa podosta slična. Imaju tendenciju pada pri čemu se značajnije oscilacije u vidu porasta uočavaju tijekom kriznog razdoblja.

Uvažavajući navedene podatke u svezi financiranja banaka u Hrvatskoj, može se istaknuti kako se u promatranom razdoblju financijski potencijal povećao. U budućnosti se očekuje nastavak ovoga trenda, kao i prevlast depozita u ukupnim izvorima financiranja ovih institucija. O značaju ostalih stavki teško je govoriti s obzirom na turbulentne i dinamične promjene koje svakodnevno pogađaju financijsko tržište i bankarski sektor.

Literatura

Knjige:

1. Božina, L. (2008.) Novac i bankarstvo. Pula: Sveučilište Jurja Dobrića u Puli. Fakultet ekonomije i turizma Pula.
2. Filipović, I. (2014.): Računovodstvo financijskih institucija. Split: Ekonomski fakultet u Splitu
3. Gregurek, M., Vidaković, N. (2013): Bankarsko poslovanje. Zagreb
4. Hadžić, M. (2013): Bankarstvo. Beograd: Univerzitet Singidunum
5. Leko, V. (2004.) Financijske institucije i tržišta. Zagreb: Mikrorad d.o.o.
6. LeRoy, M. R., VanHoose, D. (1997.) Moderni novac i bankarstvo. Zagreb: Mate d.o.o.
7. Novak, B. (2002.) Financijska tržišta i institucije. Osijek: Ekonomski fakultet Osijek.
8. Rose P. S. (2005.) Menadžment komercijalnih banaka. Zagreb: Mate d.o.o.
9. Živko, I., Kandžija, V. (2004): Poslovna politika banaka. Mostar: Sveučilište u Mostaru; Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
10. Živko, I., Kandžija, V. (2014): Upravljanje bankama. Mostar: Sveučilište, Ekonomski fakultet; Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Članci, radovi i dokumenti:

1. Hrvatska narodna banka (2017.) Bilten 233. Godina XXIII. Travanj 2017.
2. Hrvatska narodna banka (2017.) Bilten o bankama. 30. Godina 17. kolovoz 2017. Zagreb: Hrvatska narodna banka.
3. Leko, V., Stojanović, A. (2006.) Sektorska i namjenska struktura bankovnih kredita. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Zagreb. Vol. 4. No.1
4. Malić, N. (2017.) Analiza izvora sredstava banaka u Republici Hrvatskoj: završni rad. Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet.
5. Zakon o elektroničkom novcu (Narodne novine, br. 139/10. čl.2.)
6. Zakon o kreditnim institucijama (Narodne novine, br. 159/13. čl.5.)

7. Švaljek, S. (2000.) Ocjena mogućnosti financiranja fiskalnog deficita u Republici Hrvatskoj. Privredna kretanja i ekonomska politika. Br. 81/2000. Str. 31.-85.

Internet izvori:

1. Bošnjak, G. (2015.) Bilančna struktura hrvatskih kreditnih institucija. Dostupno na: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:608>. Datum posjete: 27.02.2018.
2. Europsko vijeće (2018.) Kapitalni zahtjevi za bankovni sektor. Dostupno na: <http://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements/>. Datum posjete: 27.02.2018.
3. Hrvatin, A. (2017.) Stambeno kreditiranje kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A2103/datastream/PDF/view>. Datum posjete: 26.02.2018.
4. Hrvatska narodna banka (2011.) Odluka o jamstvenom kapitalu kreditnih institucija. Dostupno na: <http://old.hnb.hr/propisi/odluke-nadzor-kontrola/2011/h-odluka-o-jamstvenom-kapitalu-ki.pdf>. Datum posjete: 27.02.2018.
5. Hrvatska narodna banka (2015.) Odobrenje za osnivanje podružnice kreditne institucije iz treće države. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/odobrenje-za-osnivanje-podruznice-kreditne-institucije-iz-trece-drzave>. Datum posjete: 26.02.2018.
6. Hrvatska narodna banka (2017.) Novčano tržište. Dostupno na: <http://www.hnb.hr/-/novcano-trziste-1>. Datum posjete: 08.10.2017.
7. Hrvatska narodna banka (2017.) Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija. Dostupno na: <http://www.hnb.hr./statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija>. Datum posjete: 01.12.2017.
8. Jurman, A. (2009.) Financijski potencijal banaka. dostupno na: <http://www.hrcak.srce.hr/file>. Datum posjete: 01.12.2017.

9. Mionić, S. (2015.) Struktura finansijskog i kreditnog potencijala banke. Dostupno na: <https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:226>. Datum posjete: 27.02.2018.
10. Mlinarić, D. (2017.) Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: <http://web.efzg.hr/dok/fin/dmlinaric/Kreditne%20institucije%20u%20RH.pdf>. Datum posjete: 05.10.2017.
11. Božina L. (2018.) Depozit. Dostupno na: <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/D/Depozit>. Datum posjete: 27.02.2018.
12. Božina L. (2018.) Vlastiti kapital. Dostupno na: <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/V/Vlastiti-kapital>. Datum posjete: 27.02.2018.

Popis tablica

Tablica 1. Izvori sredstava kreditnih institucija.....	13
Tablica 2. Bilanca kreditnih institucija	14
Tablica 3. Rizici kamatnih stopa	19
Tablica 4. Čimbenici koji utječu na izvore sredstava kreditnih institucija	21
Tablica 5. Klasifikacija depozita kreditnih institucija.....	24
Tablica 6. Pasiva kreditnih institucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine(u kuna).....	tisućama 33
Tablica 7. Primljeni depoziti kreditnih institucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna).....	35
Tablica 8. Obveze po kreditima kreditnih insitucija u Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna).....	39
Tablica 9. Valutna struktura obveza hrvatskih kreditnih institucija u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna – kune s valutnom klauzulom).....	41
Tablica 10. Valutna struktura obveza hrvatskih kreditnih institucija u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna u stranoj valuti).....	42

Popis grafikona

Grafikon 1. Određivanje kamatne stope	18
Grafikon 2. Prosječne pasivne kamatne stope banaka u razdoblju od 1997. do 2017. godine (u postocima)	44
Grafikon 3. Kamatne stope HNB-a u razdoblju od 1997. do 2017. godine (u postocima)	45
Grafikon 4. Prosječne međubankovne kamatne stope u razdoblju od 2003. do 2017. godine (u postocima)	47

Sažetak

ANALIZA IZVORA SREDSTAVA HRVATSKIH KREDITNIH INSTITUCIJA

Najznačajnije institucije u kontekstu kreditnih institucija su banke. Gotovo sva istraživanja u svezi događanja na financijskom tržištu uglavnom se temelje na njima, s obzirom da su one nositelji glavnine događanja na istome.

U kontekstu financiranja kreditnih institucija, moguće je govoriti o dvije osnovne skupine, a misli se na depozitne i nedepozitne izvore financiranja. Na njihovu visinu, ali i strukturu utječe čitavi niz čimbenika, dugoročnih i kratkoročnih utjecaja koji se odražavaju na nacionalno i međunarodno financijsko tržište. S druge strane, njihovo analiziranje daje niz mogućnosti u smislu procjene uspješnosti bankarskog sektora neke države, financijskog potencijala banka i ostaloga.

Vodeći izvor, odnosno instrument financiranja kreditnih institucija u Hrvatskoj su depoziti, a na njihovu strukturu utjecali su brojni čimbenici u posljednjih nekoliko godina. Promjene su evidentne i u kontekstu ostalih izvora financiranja, no navedene oscilacije i promjene nisu umanjile realan financijski potencijal ovih institucija. U posljednjih 10-ak godina izvori financiranja banaka doživljavaju značajnije promjene, kako u vrijednostima tako i u udjelima u ukupnim financijskim sredstvima, a na to su uvelike utjecale promjene na međunarodnom financijskom tržištu, kao i pojava svjetske ekonomske krize. U posljednjim godinama izvori financijskih sredstava kreditnih institucija u Hrvatskoj su izdašniji, a troškovi tih izvora manji, nakon stabilizacije kriznog razdoblja.

Ključne riječi: kreditne institucije, izvori sredstava, Republika Hrvatska, svjetska financijska kriza, troškovi financiranja.

Summary

FUNDS ANALYSIS OF CROATIAN CREDIT INSTITUTIONS

Banks are the most important institutions in the context of credit institutions. Almost all credits relating to events in the financial market are, mainly, based on banks, since banks are the holders of the majority of events thereof.

In the context of financing credit institutions, it is possible to speak about two basic groups, namely deposit and non-deposit sources of funding. There are a series of factors influencing their amount, long-term and short term influences that are reflected in the national and international financial market. On the other side, their analysis gives a series of possibilities in terms of success of the banking sector on a country, financial potential of the banks and other.

The leading source, namely the instrument of financing credit institutions in Croatia are deposits, whose structure has been influenced by many factors in the last few years. Changes are evident also in the context of other sources of financing, but those oscillations and changes have not diminished the real financial potential of those institutions. In the last ten years sources of financing banks have experienced to important changes, both in values and in shares of total financial resources, and that has been highly influenced by the changes in the international financial market, as well as the emergence of the world economic crisis. In the last years, after the stabilization of the crisis period, sources of financial resources of credit institutions in Croatia are more consistent, their expenses lower.

Key words: credit institutions, sources of funds, Republic of Croatia, world financial crisis, financing expenses

Popis priloga

Prilog 1. Pasiva kreditnih institucija prikazana prema valutama

Tablica 1. Pasiva kreditnih institucija prikazana prema valutama u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna)

Agregirano nekonsolidirano revidirano statističko izvješće																
Na kraju razdoblja, u tisućama kuna																
PASIVA KREDITNIH INSTITUCIJA																
	2013				2014				2015				2016			
	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK
Kreditni od financijskih institucija	1.066.483	824.502	111.620	130.361	702.114	575.068	54.890	72.156	664.405	576.147	65.292	22.966	1.543.939	1.473.721	60.462	9.756
Kratkoročni krediti	974.755	798.294	57.961	118.500	663.037	574.575	27.936	60.526	653.187	575.748	65.292	12.147	540.518	480.056	60.462	-
Dugoročni krediti	91.728	26.208	53.659	11.861	39.077	493	26.354	11.630	11.218	399	-	10.819	1.003.421	993.665	-	9.756
Depoziti	289.164.551	93.899.531	186.904.159	8.360.861	292.769.635	96.128.375	188.285.787	8.355.473	300.859.633	99.608.737	193.085.360	8.165.536	302.668.540	106.898.665	188.189.290	7.580.585
Transakcijski računi	54.245.057	44.963.785	9.281.272	-	67.556.193	49.812.189	17.744.004	-	76.631.908	55.130.356	21.501.552	-	101.639.786	65.846.205	35.793.581	-
Štedni depoziti	22.039.460	2.601.409	19.154.896	253.155	18.049.827	2.297.907	15.720.736	31.184	21.052.560	2.386.367	18.622.437	43.756	19.957.466	2.540.491	17.395.191	21.784
Orovnjeni depoziti	212.910.034	46.334.337	158.467.991	8.107.706	207.163.615	44.018.279	154.821.047	8.324.289	203.175.165	42.092.014	152.961.371	8.121.780	181.071.288	38.511.969	135.000.518	7.558.801
Ostali krediti	40.651.751	9.170.756	23.887.752	8.293.243	36.015.615	6.682.495	21.602.357	7.730.764	23.754.086	6.092.211	10.400.446	7.261.429	18.364.718	5.798.625	5.664.055	6.902.038
Kratkoročni krediti	5.820.886	2.581.758	3.230.063	9.065	5.632.667	2.140.121	3.353.384	139.162	2.109.481	1.623.650	394.420	91.411	1.802.753	1.440.945	172.683	189.125
Dugoročni krediti	34.830.865	6.588.998	19.957.689	8.284.178	30.382.949	4.542.374	18.248.973	7.591.602	21.644.605	4.468.561	10.006.026	7.170.018	16.561.965	4.357.680	5.491.372	6.712.913
Izvedeni financijski instrumenti i druge financijske obveze kojima se izdani dužnički vrijednosni papiri	1.878.143	1.038.602	837.537	1.984	1.180.470	603.546	575.249	1.675	2.339.223	1.924.032	414.672	319	2.269.836	1.937.131	332.540	165
Izdani dužnički vrijednosni papiri	299.931	299.931	-	-	299.948	299.948	-	-	300.752	299.966	-	786	353.638	299.984	53.654	-
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	-	-	-	-	-	-	-	-	786	-	-	786	-	-	-	-
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	299.931	299.931	-	-	299.948	299.948	-	-	299.966	299.966	-	-	353.638	299.984	53.654	-
Izdani podređeni instrumenti	1.453.450	83.885	704.377	665.178	2.049.994	80.356	1.302.431	667.207	2.723.993	104.286	1.914.588	705.119	2.659.333	93.929	1.906.555	658.049
Izdani hibridni instrumenti	3.094.285	463.723	1.391.084	1.239.478	2.402.786	286.403	874.788	1.241.595	2.281.580	117.396	890.935	1.273.249	2.273.605	125.336	891.704	1.256.586
Kamate, naknade i ostale obveze	11.724.649	6.881.399	4.416.176	427.074	11.356.050	6.942.667	3.974.947	438.436	17.491.295	12.712.814	4.364.982	413.499	12.203.511	8.414.336	3.378.861	410.314
UKUPNO OBVEZE	349.333.243	112.662.337	217.552.727	19.118.179	346.776.615	111.598.856	216.670.452	18.507.307	350.414.969	121.435.594	211.136.473	17.842.902	342.337.141	125.041.727	200.477.121	16.818.293
Dionički kapital	34.452.549	34.452.549			34.245.124	34.245.124			34.763.293	34.763.293			34.346.704	34.346.704		
Dobit (gubitak) tekuće godine	507.480	507.480			1.593.508	1.593.508			- 4.568.236	- 4.568.236			5.098.618	5.098.618		
Zadržana dobit (gubitak)	16.406.382	16.406.382			16.063.117	16.063.117			15.756.846	15.756.846			11.428.593	11.428.593		
Zakonske rezerve	1.116.841	1.116.841			1.055.001	1.055.001			1.045.694	1.045.694			1.044.654	1.044.654		
Statutarne i druge kapitalne rezerve	3.038.881	3.038.881			2.592.414	2.592.414			2.881.857	2.881.857			3.034.169	3.034.169		
Revalorizacijske rezerve	593.202	593.202			776.025	776.025			1.179.049	1.179.049			972.641	972.641		
Dobit (gubitak) prethodne godine	- 20.159	- 20.159			- 89.149	- 89.149			- 306.992	- 306.992			- 5.937	- 5.937		
UKUPNO KAPITAL	56.095.176	56.095.176			56.236.039	56.236.039			50.751.510	50.751.510			55.919.441	55.919.441		
UKUPNO OBVEZE I KAPITAL	405.428.419	168.757.513	217.552.727	19.118.179	403.012.654	167.834.895	216.670.452	18.507.307	401.166.479	172.187.104	211.136.473	17.842.902	398.256.582	180.961.168	200.477.121	16.818.293

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.

Prilog 3. Obveze po kreditima kreditnih institucija prikazani prema valutama

Tablica 3. Obveze po kreditima kreditnih institucija prikazani prema valutama u razdoblju od 2013. do 2016. godine (u tisućama kuna)

Agregirano nekonsolidirano revidirano statističko izvješće																
Na kraju razdoblja, u tisućama kuna																
OBVEZE PO KREDITIMA																
	2013				2014				2015				2016			
	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK	Ukupno	Kune	Strane valute	Kune s VK
Kreditni od državnih jedinica	14.219.113	5.491.088	531.091	8.196.954	13.975.539	5.845.936	495.429	7.634.174	12.344.127	5.108.015	70.941	7.165.171	11.504.297	4.667.960	29.579	6.806.758
Središnja država	14.219.113	5.491.088	531.091	8.196.954	13.975.539	5.845.936	495.429	7.634.174	12.344.127	5.108.015	70.941	7.165.171	11.504.297	4.667.960	29.579	6.806.758
Fondovi socijalne sigurnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lokalna država	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreditni od financijskih institucija	1.066.483	824.502	111.620	130.361	702.113	575.067	54.890	72.156	664.407	576.149	65.292	22.966	1.543.939	1.473.721	60.462	9.756
Prekomodni krediti	45.000	45.000	-	-	22.000	22.000	-	-	75.000	75.000	-	-	138.500	138.500	-	-
Središnja banka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreditne institucije	45.000	45.000	-	-	22.000	22.000	-	-	75.000	75.000	-	-	138.500	138.500	-	-
Novčani fondovi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drugi financijski posrednici	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pomoćne financijske institucije	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostali krediti od financijskih institucija	1.021.483	779.502	111.620	130.361	680.113	553.067	54.890	72.156	589.407	501.149	65.292	22.966	1.405.439	1.335.221	60.462	9.756
Središnja banka	11.317	-	-	11.317	10.964	-	-	10.964	168.453	158.000	-	10.453	1.113.084	1.103.400	-	9.684
Kreditne institucije	929.870	702.201	110.040	117.629	599.707	485.443	53.738	60.526	303.510	234.100	57.263	12.147	253.962	193.500	60.462	-
Novčani fondovi	17.228	15.700	1.528	-	41.852	40.700	1.152	-	52.371	44.342	8.029	-	35.256	35.256	-	-
Investicijski fondovi osim novčanih fondova	-	-	-	-	-	-	-	-	2.800	2.800	-	-	2.800	2.800	-	-
Drugi financijski posrednici	1.675	208	52	1.415	1.138	492	-	666	766	400	-	366	337	265	-	72
Pomoćne financijske institucije	61.393	61.393	-	-	26.432	26.432	-	-	61.507	61.507	-	-	-	-	-	-
Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kreditni od nefinancijskih društava	317.038	317.000	-	38	723.068	723.030	-	38	896.948	896.910	-	38	1.130.672	1.130.637	-	35
Javna nefinancijska društva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Druga nefinancijska društva	317.038	317.000	-	38	723.068	723.030	-	38	896.948	896.910	-	38	1.130.672	1.130.637	-	35
Kreditni od inozemstva	26.115.599	3.362.685	22.656.662	96.252	21.317.008	113.528	21.106.928	96.552	10.513.011	87.288	10.329.504	96.219	5.729.749	-	28	5.634.476
Inozemne financijske institucije	25.810.066	3.362.658	22.351.156	96.252	21.316.980	113.500	21.106.928	96.552	10.512.983	87.260	10.329.504	96.219	5.729.721	-	28	5.634.476
Inozemstvo - ostali sektori	305.533	27	305.506	-	28	28	-	-	28	28	-	-	28	28	-	-
Ukupno krediti	41.718.233	9.995.256	23.299.373	8.423.604	36.717.729	7.257.561	21.657.248	7.802.920	24.418.491	6.668.360	10.465.737	7.284.394	19.908.657	7.272.346	5.774.517	6.911.794

Izvor: Hrvatska narodna banka (2018.) Statistika. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/statistika>.

Datum posjete: 17.04.2018.